

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΣΤ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1977 | ΑΡΙΘ. 7-8

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ*

Τὸ ὄνομα «Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος».

1. Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπωμέν τινα περὶ τοῦ ὀνόματος Ἰγνάτιος καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ προσεπιθέτου «ὁ καὶ Θεοφόρος». Παρὰ τοῖς Λατίνοις συνήθης εἶναι ἡ γραφή Egnatius, ἀπαντῶσα οὐχὶ σπανίως καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλησι, ἥτοι Ἰγνάτιος (Corpus Inscriptiones Graecae, Index σ. 85), ὡς καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις ἀπαντᾷ ἡ γραφή Ignatius (Corpus Inscr. Latin. II, 1475, IX 353). Προφανῶς ἐναλλάσσονται αἱ γραφαὶ μὲ I καὶ E παρὰ τε τοῖς Ἑλλησι καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις (π. χ. ὁ στρατηγὸς Marius Egnatius παρὰ τῷ L i v i u s, Epit. 57, ὀνομάζεται παρὰ τῷ Ἀππιανῷ, Bell. civ. I, 40 «Ἰγνάτιος»). Ἐν τῷ CIG IV, 6830 ὑπάρχει ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, φέρουσα τὸ ὄνομα «Ἐγνάτιος». Τὸ αὐτὸ ἀπαντῶμεν καὶ εἰς ἐπιγραφὰς νομισμάτων. Τὸ ὄνομα ἐναλλάσσεται καὶ παρὰ τινι ἐπιστολῇ 39,3 τοῦ Κυπριανοῦ (Egnatius καὶ Ignatius) προκειμένου περὶ τινος ὁμωνύμου Ἀφρικανοῦ μάρτυρος. Ὡς ῥωμαϊκὸν οἰκογενειακὸν ὄνομα τὸ Egnatius ἀπαντᾷ 42 φορές (P a u l y - W i s s o w a, RE 10, 1993-2002), τὸ δὲ θηλυκὸν Egnatia τετράκις. Ὑπὸ τινων ἐθεωρήθη σημιτικῆς προελεύσεως, ἄνευ ἀποδείξεων ἐξ ἐπιγραφῶν. Ἄλλοι συνδέουν τοῦτο μὲ τὴν ἑλληνικὴν λέξιν «Ἰγνης-Ἰγνητες ἢ Γνήτες», ἥτοι ἰθαγενεῖς (Γνής). Τὸ θηλ. Egnatia

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 170 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τὸ τροπάριον τῆς Κασσιανῆς

Τὸ τροπάριον τῆς Κασσιανῆς εἶναι ἀδάμας ὡς ποιητικὸν ἔργον, ἢ δὲ μουσικὴ ἀπόδοσις του εἰς τοὺς ἱεροὺς Ναοὺς, κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς Μ. Τρίτης, ἃν γίνεται ὑπὸ κατηγορισμένων καὶ ἡδυφώνων χορῶν, ἀκούεται μετὰ μεγάλης κατανύξεως καὶ πολλοῦ πόθου ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ μας. Δυστυχῶς ὅμως τοιοῦτοι χοροὶ μᾶλλον σπανίζουσιν. Οὕτως, ἢ συνήθεια νὰ ψάλλεται πολὺ ἀργῶς, δὲν ἀποβαίνει εἰμὴ εἰς θάρος τοῦ ἀριστοτεχνήματος τούτου. Ἀντὶ τὸ ἐκκλησίασμα νὰ εἰσδέχεται τὰ ἐξαισιὰ νοήματα, δὲν διακρίνει τὰς λέξεις, ἐνῶ οὔτε καὶ μέλος ἀντάξιον τοῦ λόγου ἀκροᾶται. Θὰ ἔδει ἄρα, προηγουμένον πάντοτε ἐνὸς καθαροῦ κανοαρχήματος κατὰ στίχον, νὰ ψάλλεται τὸ τροπάριον εἰς συντομώτερον χρόνον, μὴ ὑπερβαίνοντα περίπου τὰ δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας. Μία οὐσιασις λοιπὸν ἐκ μέρους τῶν λειτουργῶν πρὸς περιορισμὸν τῆς διαρκείας του, ὅταν τὸ ἀναλόγιον δὲν εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀνταποκριθῆ ἀνταξίως εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μέλους, εἶναι ἐπιβεβλημένη.

Διὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῆς Μ. Πέμπτης

Ὡς γνωστὸν, κατὰ τὴν Λειτουργίαν τῆς Μεγάλης Πέμπτης, προσέρχονται πρὸς μετάλληψιν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων πολλοὶ

συσχετίζουσιν μὲ τὸ ὄνομα τῆς 24 μίλλια ἐκ Βρινδησίου βορείως κειμένης πολίχνης ἐν Νοτίῳ Ἰταλίᾳ Gnathia. Ὡς χριστιανικὸν τὸ ὄνομα παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀπαντᾷ ὑπὲρ τὰς 30 φορές. Σύνθετος ὄνομα καὶ παρὰ τοῖς Σλάβοις. — Ἄλλοι πάλιν συσχετίζουσιν τὸ ἔτυμον τοῦ ὀνόματος μετὰ τοῦ ignitus, μτχ. τοῦ ῥ. ignis=πυρῶν, θερμαίνω καὶ ἄρα ignitus=πύρινος, θερμός. Τὸ δὲ οὐσιαστικὸν ignis σημαίνει πῦρ, ἄστρον, ἥλιος. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀποτελοῦν ματαίας καὶ λίαν ἐξεζητημένας προσπαθείας ἐτυμολογικῆς ἔρμηνείας καὶ προελεύσεως τοῦ ὀνόματος, ρωμαϊκῆς πάντως προελεύσεως, Ἰ γ ν ἄ τ ι ο ς.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

πιστοί. Οὕτω, κατὰ τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν, λόγω τοῦ συνωσι-
σμοῦ καὶ ἀπὸ ἑλλειψιν θεβαίως λειτουργικῆς ἀγωγῆς, παρατη-
ρεῖται ἀταξία καὶ θόρυβος, φαινόμενον ἀπᾶδον εἰς τὴν ἱερότητα
τῆς ὥρας καὶ τοῦ τόπου. Ἡ πείρα ὅμως μαρτυρεῖ ὅτι, ὅπου γίνον-
ται προηγουμένως αἱ δέουσαι συστάσεις ἐκ μέρους τῶν ἱερέων,
τὸ ἐκκλησίασμα συμμορφοῦται πρὸς αὐτάς. Τὸ δεδομένον τοῦτο
ἀποδεικνύει ὅτι, ἐν τελευταία ἀναλύσει, ὑπόλογοι τοῦ φαινομέ-
νου εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ λειτουργοί, ἐφ' ὅσον δὲν φροντίζουν, δι' ὀλί-
γων πατρικῶν λόγων, νὰ προετοιμάσουν ψυχικῶς τοὺς μέλλον-
τας νὰ κοινωνήσουν πιστοῦς. Ἄς ἀναλογισθοῦν λοιπὸν τὴν εὐ-
θύνην των καὶ ἐφέτις ἄς μὴν παραλείψουν τὴν σχετικὴν ἐγκαι-
ρον ρουθεσίαν.

Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς μαρτυρεῖ ἰδίως ἡ λειτουρ-
γικὴ της προᾶξις, εἶναι διεποτισμένη καὶ κατηνυασμένη ἀπ' ἄκρου
εἰς ἄκρον μὲ τὸ φῶς, τὴν χαρὰν καὶ τὴν δόξαν τῆς Ἀναστάσεως
τοῦ Κυρίου. Τοῦτο ὑπεργραμμίσθη ὑπὸ μεγάλων θεολόγων τοῦ
παρελθόντος καὶ τῶν ἡμερῶν μας, ὄχι μόνον ἰδικῶν της τέκνων,
ἀλλὰ καὶ ἑτεροδόξων, οἱ ὅποιοι μελετοῦν τὸ βίωμά της καὶ τὴν
διδασκαλίαν της μὲ ἀπροκατάληπτα κριτήρια. Ἐνας μάλιστα ἐξ
αὐτῶν τὴν ἀνόμασεν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀναστάσεως. Ὁ χαρακτηρι-
σμός εἶναι καίριος.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἐφειτεινοῦ Πάσχα, ἡμεῖς τὰ πιστά
της τέκνα, Κλήρος καὶ Λαός, ἄς ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν μεγά-
λην αὐτὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς Θεῖας Λειτουρ-
γίας τῆς Δαμπῆς, ἄς διατηρήσωμεν εἰς τὸν μετέπειτα βίον μας
ζῶσαν τὴν αἴσθησιν ὅτι, ὡς ὀρθόδοξοι, εἴμεθα «πασχάλιου» ἄν-
θρωποι, ἀποδεικνύοντες τοῦτο καὶ εἰς τὴν προᾶξιν.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,

Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

Τ Ρ Ι Π Λ Ο Φ Ω Σ
Γ Ι Α Τ Ο Υ Σ Π Ο Ρ Ε Υ Ο Μ Ε Ν Ο Υ Σ
Ε Ι Σ Ε Μ Μ Α Ο Υ Σ

«Καὶ αὐτὸς (ὁ Ἰησοῦς) εἶπε πρὸς αὐτούς· ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται! Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διηγήρησεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἐαυτοῦ».

(Λουκ. κδ', 25-27)

**

Α'. Φῶς μέσα στὴν ἰδικὴ τους καρδιά.

Τὸ πρῶτο φῶς, ποὺ μετέδωσε ὁ Ἄναστας Κύριος πρὸς τοὺς μαθητάς, ποὺ πορεύονταν εἰς Ἐμμαούς, ἦταν ἓνα φῶς, ποὺ φανέρωσε τὶς ἐλλείψεις καὶ τὰ τραύματα τῆς ἰδικῆς τους καρδιάς.

Ὅταν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ρώτησε γιατί εἶναι «σκυθρωποὶ» (Λουκ. κδ', 17), ἐκεῖνοι ὡς αἰτία τῆς λύπης τους παρουσίασαν τὴν πράξη τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἀρχόντων, οἱ ὅποιοι «παρέδωκαν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν» τὸ Διδάσκαλό τους (Λουκ. κδ', 20).

Ὁ Ἰησοῦς τότε ὑπέδειξε σ' αὐτούς, πὺς ἔπρεπε ν' ἀναζητήσουν καὶ ἀναγνωρίσουν τὸ γενεσιουργὸ αἴτιο τῆς σκυθρωπῆς τους ψυχικῆς διαθέσεως ὄχι στοὺς ἄλλους, μὰ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους. Ἡ βαρυθυμιὰ καὶ λύπη τους προερχόταν ἀπ' τὸ ὅτι ἦταν «ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται» (Λουκ. κδ', 25).

Ἀσφαλῶς γιὰ πολλοὺς ἀπὸ ἐμᾶς θὰ ἦταν πολὺ λυτρωτικό, ἐὰν κατὰ τὴν ὥρα ψυχικῆς πίεσεως, ἀγωνίας καὶ λύπης, δὲν ἀναζητούσαμε τὴν ἐνοχὴ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἀνακαλύπταμε μέσα στὴν καρδιά μας τὴν ἔλλειψη τῆς εἰρήνης καὶ ἐλπίδας, πὺ θεμελιώνεται πάνω στὴ ζωντανὴ πίστη.

*
**

Β'. Φῶς γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Δεύτερο φῶς, πὺ χάρισε ὁ Ἰησοῦς στοὺς μαθητάς, πὺ πήγαιναν εἰς Ἐμμαοὺς, ἦταν τὸ φῶς, πὺ βοηθοῦσε τὴν κατανόηση τοῦ γραπτοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ: «Ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ» (Λουκ. κδ', 27).

Ὁ Χριστὸς ἄνοιξε τὰ μάτια τους μπροστὰ στοὺς θησαυροὺς, πὺ περικλείονταν στὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἀσφαλῶς πολλὰς φορὰς εἶχαν διαβάσει τὰ βιβλία αὐτὰ ἢ τὰ εἶχαν ἀκούσει σὲ ἀναγνώσματα σὲ ἰουδαϊκὰ λατρευτικὰ συνάξεις. Ἀλλὰ ποτὲ προηγουμένως δὲν εἶχαν εἰσδύσει στὸ βαθύτερο νόημά τους. Τώρα αὐτὸ κατέστη δυνατὸ μὲ τὴν καθοδήγηση τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ. Συνέβη, σὰν νὰ ἀπομακρύνθηκε ἀπ' τὰ βιβλία αὐτὰ κάποιο περικάλυμμα, πὺ τὰ ἔκρυβε, κ' ἔτσι τώρα οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ μπόρεσαν νὰ ἀντικρῦσουν τὸ βαθύτερο νόημα καὶ τὴ λαμπρότητα τοῦ προφητικοῦ λόγου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

*
**

Γ'. Φῶς πάνω στὰ γεγονότα.

Σὲ συνάρτηση πρὸς τὸ γραμμένο λόγο τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστὸς φώτισε τοὺς πορευομένους εἰς Ἐμμαοὺς καὶ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τελευταίους σταθμοὺς τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ τοῦ ἔργου. Μὲ τὴ διδασκαλία Του ἔρριψε ἄπλετο φῶς πάνω στὰ

γεγονότα, πού δὲν ἤμποροῦσαν ἕως τώρα νὰ τὰ κατανοήσουν. Παραμέρισε τὸ ψεύτικο φῶς τῆς ἐσφαλμένης μεσσιανικῆς προσδοκίας καὶ ἀναμονῆς καὶ χάρισε στοὺς μαθητὰς τὸ φῶς τῆς ἀληθινῆς γνώσεως καὶ πίστεως γιὰ τὴν πλήρωση τῶν θείων ὑποσχέσεων καὶ ἐπαγγελιῶν. Ἔτσι τώρα οἱ μαθητὲς στὰ συμβάντα τῶν τελευταίων ἡμερῶν διέκριναν ὄχι ἄσχημα καὶ θλιβερὰ συμβάντα, ἀλλὰ γεγονότα, πού ἀπέβλεπαν στὴ σωτηρία καὶ λύτρωση τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ ἀνταποκρίνονταν στὴν προαιώνια βουλή τοῦ Θεοῦ.

Ἐνῶ στὴν ἀρχὴ οἱ μαθητὲς νόμισαν, πὼς μάταια «ἤλπιζον ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ» (Λουκ. κδ', 21), τώρα μὲ τὸ νέο προσανατολισμό, πού πῆραν μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου, κατανόησαν, ὅτι «ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ» (Λουκ. κδ', 26). Τώρα ἐξοβελίσθηκε τὸ ἀνικανοποίητο ἀπ' τὴν ψυχὴ τους. Ἐφυγε κάθε βαρυθυμιὰ καὶ κάθε παράπονο. Μέσα τους τώρα ἀνέτειλε τὸ φῶς τῆς οὐρανογέννητης χαρᾶς. Εἶναι τὸ φῶς, στὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ὁ ἐμπνευσμένος ὑμνογράφος, ὅταν λέγη: «Νῦν πάντα πεπληρωται φωτός... Ἐορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις». «Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ».

**

Ἀληθινὰ γιὰ κάθε δύσκολο πρόβλημα τῆς ζωῆς μας, γιὰ κάθε τι σκοτεινὸ καὶ ἀπροσπέλαστο στὴ φτωχὴ καὶ περιορισμένη μας διάνοια, πρέπει νὰ καταφεύγωμε στὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως. Στὸν κόσμον αὐτὸ μπορούμε νὰ τὸ ἀντικρύσωμε, ὅσο μπορούν τὰ μάτια μας νὰ τὸ ἀντέξουν. Τὸ ἔσοχατο καὶ πληρὲς φῶς θὰ ἀνατείλῃ γιὰ μᾶς τὴν ἡμέρα, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Κύριος μᾶς λέγει: «Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδὲν» (Ἰωάν. ιστ', 13).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀπὸ τὸ ἑορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας

ΦΩΤΕΙΝΗ Η ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΑ

Πρόκειται γιὰ τὴ Σαμαρείτιδα πού ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη. Μᾶς εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὸν περίφημο διάλογό της μὲ τὸν Ἰησοῦ στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης παραστατικὰ καὶ πολὺ γραφικὰ ζωγραφίζει τὴν ἱστορικὴ πιά ἐκείνη συνάντηση καὶ συνομιλία τῆς Σαμαρείτισσας κοντὰ στὴν πηγὴ τῆς Συχάρ.

Ὁ Ἰησοῦς ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν Ἰουδαία μὲ κατεύθυνση τὴν Γαλιλαία. Προτιμᾷ νὰ περάσει μὲσω τῆς Σαμάρειας, γιὰτι ἔτσι ἔκοβε δρόμο. Οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέφευγαν τὸ δρομολόγιο αὐτὸ καὶ περνοῦσαν ἀπὸ τὴν Περαιά, ἂν καὶ ὁ δρόμος αὐτὸς ἦταν πιὸ μακρινός.

Ἡ Σαμαρείτισσα ἦταν μόνιμη κάτοικος τῆς Συχέμ. Καθημερινὰ ἔκανε τὴ διαδρομὴ αὐτὴ, ἔξω ἀπ' τὴν πόλη μὲ τὴ στάμνα της γιὰ νὰ παίρνει δροσερὸ νερό, ἀπὸ τὸ γνωστὸ πηγάδι τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ. Τὸ πηγάδι αὐτὸ οἱ ἀρχαιολόγοι τὸ ἐρεύνησαν καὶ τὸ βρῆκαν καλοκατασκευασμένο καὶ μὲ βάθος περίπου 25 μέτρα (75 πόδια). Διαφορετικὸ ἦταν ἀπὸ τὰ πολλὰ πηγάδια τῆς περιοχῆς ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴ καὶ τὴν ποιότητα τοῦ νεροῦ, ἴσως ἐξ αἰτίας τοῦ βάθους πού εἶχε. Τὸ πηγάδι αὐτὸ σώζεται μέχρι σήμερα καὶ λέγεται Βίρ - Ζακούμπ (πηγὴ τοῦ Ἰακώβ). Βρίσκεται δὲ ἀνατολικά τῆς Ναμπλούς, τῆς παλιᾶς Συχέμ.

Ὁ διάλογος τοῦ Κυρίου μὲ τὴ Σαμαρείτισσα καταγράφεται στὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ Ἰωάννη (δ', 5-26) καὶ συμπληρώνεται ἢ συνομιλία μὲ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Ἰησοῦ στὴ Συχέμ ὅπου ἔμεινε δυὸ μέρες διδάσκοντας. Κατὰ τὸ διάλογο αὐτὸν ὁ Κύριος, λίγο προτοῦ ἐμφανισθεῖ ἡ Σαμαρείτισσα, καθόταν ἔτσι ἀπλὰ καὶ φυσικὰ στὸ στόμιο τοῦ πηγαδιοῦ, πού συνήθως εἶναι γύρω στὰ 50 - 70 ἐκ. ψηλότερα ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Ἐνῶ ξεκουραζόταν μόνος, ὕστερα ἀπὸ μακρινὴ ὁδοιπορία, γιὰτι οἱ μαθητές του πῆγαν στὴν πόλη ν' ἀγοράσουν κάτι γιὰ νὰ φᾶνε, ἔρχεται ἡ γυναίκα μὲ τὸ σταμνὶ της νὰ πάρει νερό. Ἦταν ἀκριβῶς μεσημέρι: «ὥρα ἦν

ώσει ἕκτη», ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης, δηλαδή περὶ τὸ μεσημέρι.

Ἦταν φυσικὸ ὁ Κύριος νὰ διψοῦσε ὑστερα ἀπὸ τόση πεζοπορία καὶ μάλιστα μεσημεριάτικα μὲ τὴ ζέστη. Ζητᾷ λοιπὸν ἀπὸ τὴ γυναίκα, ποῦ εἶχε τὴν εὐχέρεια νὰ τραβήξει νερό, νὰ τοῦ δώσει γιὰ νὰ κόψει τὴ δίψα του. Οἱ ἑρμηνευτὲς τῶν Εὐαγγελίων συμπεραίνουν, πολὺ φυσικὰ καὶ λογικά, ὅτι κάποιος ἀπὸ τοὺς μαθητὲς θὰ εἶχε μείνει κοντὰ στὸ Δάσκαλο, ὥστε σὲ ἄξενά μέρη καὶ μέσα σὲ χωράφια νὰ μὴ μένει μόνος. Ὑποθέτουν πὼς θάταν μᾶλλον ὁ Ἰωάννης ὁ ὁποῖος καὶ μὲ λεπτομέρειες περιγράφει ὅλη τὴν διδακτικὴ καὶ ἱστορικὴ συνάντησή.

Ἄρχίζει ὁ διάλογος. Τὴν ἀρχὴ τὴν κάνει ὁ Ἰησοῦς.

—Δός μου, παρακαλῶ, λίγο νερὸ νὰ πιῶ.

Ἡ Σαμαρείτισσα τοῦ ἀπαντᾷ:

—Πῶς ἐσὺ ποῦ εἶσαι Ἰουδαῖος ζητᾷς νὰ πιεῖς νερὸ ἀπὸ μένα ποῦ εἶμαι μιὰ γυναίκα Σαμαρείτισσα;

Παραξενεύθηκε ἡ Φωτεινὴ, γιατί οἱ Ἰουδαῖοι ποτὲ δὲ δέχονταν οὔτε νερὸ οὔτε ψωμὶ νὰ παίρνουν ἀπὸ τοὺς Σαμαρεῖτες, ἐπειδὴ τοὺς θεωροῦσαν αἰρετικούς. Οἱ ραβῖνοι ὑποστήριζαν πὼς ὁποῖος τρώει ψωμὶ Σαμαρεῖτη εἶναι σὰν νὰ τρώει χοιρινὸ κρέας ποῦ ἀπαγορεύεται αὐστηρὰ ἀπὸ τὸ μωσαϊκὸ νόμο. Καὶ ὅμως ὁ Κύριος εἶχε στείλει στὴ Συχάρ, πόλη τῆς Σαμάρειας γιὰ ψώνια. Διδάσκοντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο πὼς δὲ συμφωνοῦσε μὲ τοὺς σχολαστικούς ραβίνους, τοὺς νομοδιδασκάλους τοῦ Ἰσραήλ. Ἔτσι ἀνοίγει διάλογο μὲ τὴ Σαμαρείτισσα καὶ δὲ διστάζει νὰ ζητήσῃ νερό. Στὴν ἀπορία τῆς γυναίκας, πὼς γίνεται καὶ ἀκολουθεῖ ἄλλη τακτικὴ ὁ συνομιλητὴς της, ὄντας Ἰουδαῖος, παίρνει μιὰ ἀπροσδόκητὴ ἀπάντησι:

—Ἄν ἤξερες τὴ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ σοῦ λέγει «δός μου νὰ πιῶ», ἐσὺ θὰ τὸν παρακαλοῦσες καὶ θὰ σοῦ ἴδινε νερὸ ζωντανό.

Ἐδῶ τὸ «ζωντανό» ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ φρέσκου καὶ δροσεροῦ.

—Κύριε, κουβὰ δὲν ἔχεις καὶ τὸ πηγάδι εἶναι βαθύ, ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔχεις τὸ ζωντανὸ νερό; Μὴ τάχα εἶσαι ἐσὺ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα μας Ἰακώβ, ποῦ μᾶς ἔδωκε τὸ πηγάδι καὶ ἤπια ἀπ' αὐτὸ κι ὁ ἴδιος καὶ τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ ζωντανά του;

—“Όποιος πίνει ἀπ’ αὐτὸ τὸ νερὸ —τῆς ἀπαντᾶ ὁ Ἰησοῦς— θὰ διψᾷσει καὶ πάλι. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ θὰ πιεῖ ἀπὸ τὸ νερὸ ποὺ ἐγὼ θὰ τοῦ δώσω, δὲ θὰ διψᾷσει ποτέ. Ἀλλὰ τὸ νερὸ ποὺ θὰ τοῦ δώσω θὰ γίνεῖ μιὰ πηγὴ νεροῦ μέσα του ποὺ θ’ ἀναβλύζει παντοτεινά, σὲ ζωὴ αἰώνια.

Ἡ γυναίκα σίγουρα ἐκθαμβη κι ἀπορημένη γιὰ ὅσα παράξενα ἄκουε, λέγει στὸν συνομιλητὴ τῆς:

—Κύριε, δὸς μου τὸ νερὸ αὐτὸ γιὰ νὰ μὴ διψᾶω, οὔτε νὰ ἔρχομαι ἐδῶ ν’ ἀντλῶ νερό.

—Πήγαινε, πρῶτα, φώναξε τὸν ἄντρα σου κι ἔλα δῶ.

—Μά, ἄντρα δὲν ἔχω!

—Καλὰ εἶπες, πὼς ἄντρα δὲν ἔχεις. Γιατὶ πέντε ἄντρες πῆρες καὶ τώρα ἐκεῖνον ποὺ ἔχεις δὲν εἶναι ὁ νόμιμος ἄντρας σου. Σ’ αὐτὸ τὴν ἀλήθεια εἶπες.

Ἡ γυναίκα ἀρχίζει σιγὰ - σιγὰ ν’ ἀφυπνίζεται, ν’ ἀνέρχεται.

—Κύριε, βλέπω, ὅτι ἐσὺ εἶσαι προφήτης. Οἱ Πατέρες μας σ’ αὐτὸ τὸ ὄρος ἐλάτρεψαν τὸν Θεό. Ἐνῶ σεῖς οἱ Ἰουδαῖοι λέτε ὅτι στὰ Ἱεροσόλυμα εἶναι ὁ τόπος ὅπου πρέπει νὰ λατρεύεται ὁ Θεός.

Ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὸ Γαριζεῖν. Πράγματι ἐκεῖ ὁ Ἀβραὰμ ἔστησε θυσιαστήριον γιὰ τὴν προσφορὰ τοῦ Ἰσαὰκ ὡς θυσία στὸ Θεό. Ἐκεῖ ἐπίσης εἶχαν στήσει τὸ πρῶτο θυσιαστήριον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν πέρασαν τὸν Ἰορδάνη καὶ μπῆκαν στὴν ἀγία γῆ.

—Πίστεψέ με, —λέγει στὴ γυναίκα δίνοντας τὴν ἀπάντηση στὸ ποῦ πρέπει νὰ λατρεύεται ὁ Θεός— ὅτι ἔρχεται ὥρα ποὺ οὔτε στὸ ὄρος τοῦτο, οὔτε στὰ Ἱεροσόλυμα θὰ λατρεύετε τὸν Πατέρα. Σεῖς λατρεύετε ἐκεῖνο ποὺ δὲν ξέρετε. Ἐμεῖς λατρεύομε ἐκεῖνο ποὺ ξέρουμε, γιατί ἡ σωτηρία ἔρχεται ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἐννοώντας τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία.

—Ἄλλ’ ἔρχεται ὥρα, καὶ νὰ ἔφτασε ἤδη, ποὺ οἱ ἀληθινοὶ προσκυνητὲς θὰ λατρεύουν τὸν Πατέρα πνευματικὰ κι ἀληθινὰ, γιατί τέτοιους προσκυνητὲς θέλει ὁ Θεός ποὺ νὰ τὸν λατρεύουν. Ὁ Θεός εἶναι Πνεῦμα κι ἐκεῖνοι ποὺ τὸν λατρεύουν πρέπει νὰ τὸν λατρεύουν θεοφῶτιστα, πνευματικὰ, μὲ λατρεία πραγματικὴ ἐμπνευσμένη, ἀπὸ πλήρη ἐπίγνωση τῆς ἀλήθειας: «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ».

— Ξέρω πώς θά ῥθει ὁ Μεσσίας, ὁ λεγόμενος Χριστός. Ὅταν θά ῥθει Ἐκεῖνος θά μᾶς διδάξει καὶ θά μᾶς φανερώσει ὅλα τοῦτα, γιὰ τὰ ὁποῖα μιλάμε τώρα.

— Ἐγὼ εἶμαι, λοιπὸν ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός, πού μιλάω μαζί σου.

Ἐνῶ βρισκόταν ὁ διάλογος σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἔφτασαν οἱ μαθητές του κι ἀπόρησαν πού μιλοῦσε μὲ γυναίκα. Γιατί, σύμφωνα μὲ τίς παραδόσεις τῶν ραβίνων ἐπικρατοῦσε μεγάλη περιφρόνηση πρὸς τίς γυναῖκες. Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι στίς καθημερινές προσευχές τους εὐχαριστοῦσαν ἰδιαίτερα τὸ Θεὸ γιὰτὶ δὲν τοὺς ἔκανε γυναῖκες. Ἄλλὰ ἡ ἀπορία τῶν μαθητῶν, ὅπως γράφει ὁ ἱ. Χρυσόστομος, εἶχε καὶ τὴν ἐννοια τοῦ θαυμασμοῦ τους, γιὰ τὴν ταπείνωση τοῦ Δασκάλου τους νὰ τιμᾶ μιά γυναίκα τόσο καὶ νὰ τῆς μιᾶ.

Ἡ Σαμαρεῖτισσα, ὕστερα ἀπὸ τὸ διάλογο καὶ τίς ἀποκαλύψεις πού ἄκουσε γιὰ τὴν ἰδιωτικὴ της ζωὴ καὶ περὶ Θεοῦ καὶ λατρείας, ἀφήνει τὸ σταμνὶ της, γιὰ νὰ τρέξει χωρὶς ἐμπόδιο, καὶ πηγαίνει στὴν πόλη (Συχάρ) καὶ λέγει στοὺς συμπολίτες της: «Ἐλάτε νὰ δῆτε ἓναν πού μου ἀποκάλυψε ὅσα ἔκανα. Μήπως εἶναι ὁ Χριστός;». Οἱ συμπολίτες της βγῆκαν ἀπὸ τὴν πόλη γιὰ νὰ συναντήσουν τὸν ἄνθρωπο γιὰ τὸν ὁποῖο τοὺς μίλησε ἡ Σαμαρεῖτισσα. Πράγματι τὸν συναντοῦν, συζητοῦν μαζί του καὶ πολλοί, ὅπως ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἐπίστεψαν σ' Αὐτὸν ἐξαιτίας τῆς μαρτυρίας τῆς γυναίκας.

Ὅταν οἱ Σαμαρεῖτες ἦλθαν καὶ βρῆκαν τὸν Ἰησοῦ, τὸν παρακαλοῦσαν νὰ μείνει κοντά τους, κι ἔμεινε ἐκεῖ στὴ Συχάρ δυὸ μέρες, ἀνακόβοντας τὸ ταξίδι του γιὰ τὴ Γαλιλαία. Καὶ οἱ Σαμαρεῖτες ἔλεγαν στὴ συμπολίτισσά τους: «Ὁ λόγος πού πιστεύομε δὲν εἶναι πιά τὰ ὅσα μᾶς εἶπες, ἀλλὰ γιὰτὶ τὸν ἀκούσαμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι καὶ ξέρομε, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Σωτῆρας τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός» (Ἰω. 4, 42).

Εἶναι γνωστὸ πὼς στίς μέρες τοῦ πρωτομάρτυρα Στεφάνου, τοῦ ἀρχιδιακόνου, ἀμέσως τὸν ἐπόμενο χρόνο, μετὰ τὴ σταύρωση τοῦ Κυρίου, εἶχε ξεσπάσει ὁ πρῶτος διωγμὸς μέσα στὴν Ἰουδαία καὶ Γαλιλαία. Τότε σκορπίσθηκαν οἱ πιστοὶ στὴ Σαμάρεια, στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης, στὴ Συρία καὶ σ' ἄλλα σημεῖα ἔξω ἀπ' τὴν Παλαιστίνην. Κατὰ τὴν παράδοση πάντα, τότε ἡ ἀνώδυμη, ἀλλὰ γνωστὴ γυναίκα μὲ τὸ γενικὸ ὄνομα ἀπὸ τὸν τόπο τῆς καταγωγῆς της, Σαμαρεῖτισσα, βαφτίζεται ἀπὸ τὸν ἀπόστολο Φίλιππο καὶ παίρ-

νει τὸ συμβολικὸ ὄνομα Φωτεινὴ. Τὴ Σαμάρεια, κατ' αὐτὴ τὴν περίοδο τοῦ διωγμοῦ, γιὰ εὐαγγελισμό τὴν ἐπισκέπτεται ὁ ἀπ. Φίλιππος. Κήρυξε, προσέλκυσε στὴν πίστη πολλοὺς καὶ πολλὰς, βαπτίζοντάς τους καὶ θεμελιώνοντας τὴ χριστιανικὴ κοινότητα τῆς Σαμάρειας μ' ἔδρα τὴ Συχάρ, ὅπου ἄλλωστε βρῆκε πιστοὺς ἀπ' τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Κυρίου.

Ἡ Φωτεινὴ ἀπ' τὴν ἡμέρα ἐκείνη τὴν ἱστορικὴ πού γνώρισε τὸν Κύριο στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ καὶ συνομίλησε μαζί του γιὰ τὸ «ὔδωρ τὸ ἀλλόμενον», ἔνωθε τὴν πίστη μέσα της νὰ γίνεται ποταμὸς πού ζητοῦσε διέξοδο γιὰ νὰ ποτίσει κι ἄλλες διψασμένες ψυχές, ὅπως κάποτε τὴ δική της, πού τίς ἔκαιγε ἐκείνες τίς ψυχές ἢ λάβα τῆς ἀμαρτίας καὶ ἢ δίψα τῆς γνωριμίας μὲ τὸ Θεό. Ἡ φωτιὰ πού ζέσταινε τὴν καρδιά τῆς Φωτεινῆς ἀπὸ ἀγάπη, ζητοῦσε τώρα νὰ θερμαίνει κι ἄλλων καρδιές. Ἔτσι γίνεται ἀκούραστη ἐργάτρια τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀφιερώνεται ὀλοκληρωτικὰ στὸ κήρυγμα κι ἰδιαίτερα τὴν ἱεραποστολή της τὴν ἀναπτύσσει ἀνάμεσα στὸ γυναικεῖο κόσμο. Ἔλεγε καὶ ξανάλεγε τὴν πρώτη της γνωριμία ἐκεῖ στὸ πηγάδι τοῦ Ἰακώβ...

Ἡ Φωτεινὴ, ἀνήκει στὸν τύπο ἐκείνης τῆς γυναίκα, τῆς δράσης, τῆς εὐεργετικότητας, τῆς ζωντανῆς γυναίκα, τῆς εὐστροφῆς καὶ ἰκανῆς πού ξέρει νὰ κάνει σωστὴ χρῆση τῶν χαρισμάτων της. Αὐτοῦ τοῦ τύπου οἱ γυναῖκες δὲν μποροῦν νὰ ζοῦν γιὰ λογαριασμό τους καὶ μόνο καὶ ν' ἀγνοοῦν ἢ ν' ἀδιαφοροῦν γιὰ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο. Δὲν ἦταν δυνατό, λοιπόν, τώρα μάλιστα πού συνδέθηκε μὲ συνθῆκες κυριολεκτικὰ προνομιοῦχες μὲ τὸ Χριστό, νὰ περιορισθεῖ στὰ «οἰκιακά». Ἄλλωστε ὁ Κύριος ὡς καρδιογνώστης ἤξερε ποιές δυνάμεις κρύβονταν μέσα στὴ ψυχὴ, ἐκείνης τῆς παρεξηγημένης καὶ περιφρονημένης γυναίκα. Πόσες τέτοιες γυναῖκες, πολύτιμα μαργαριτάρια στὸ βουρκο, περιμένουν κάποιον νὰ τοὺς μιλήσει, νὰ τίς ἀλιεύσει. Περιμένουν!

Ἄναφέρεται στὰ ἀγιολογικὰ κείμενα πού ἔχουμε στὴ διάθεσή μας — ἂν καὶ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι φανταστικὰ καὶ ἀνεξακρίβωτα — ὅτι ἡ Ἱεραπόστολος Φωτεινὴ, διέτρεξε ἀπὸ τὴν Παλαιστίνη, τὴν Αἴγυπτο, μέχρι τὴν Καρθαγένη (Καρχηδόνα) τῆς Β. Ἀφρικῆς. Κατὰ τὴν μακρινὴ αὐτὴ ἱεραποστολικὴ πορεία εἶχε καὶ τὸν μικρότερο γιό της Ἴωσῆ. Στὴν Καρχηδόνα ἡ Φωτεινὴ ἀναπτύσσει ἐξαιρετικὴ δραστηριότητα, συνέπεια τῆς ὁποίας ὑπῆρξε ἡ ἀρχὴ τῶν μαρτυρίων της. Κατόρθωσε σὲ διάστημα λίγων μηνῶν νὰ ἐλκύσει στὴν

πίστη πολλές γυναίκες τῆς Καρχηδόνας καὶ ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατικὴ τάξη, ὅπως καὶ ἀνθρώπους κάθε κατηγορίας. Σχημάτισε κύκλους γυναικῶν, στίς ὁποῖες καὶ ἀνέπτυσε τὴν ἐμπειρία τῆς κι ἦταν πειστικὴ γιατί ἡ φλόγα ποὺ τὴν ἔκαιε μεταλαμπαδεύοταν καὶ στοὺς ἄλλους.

Ὅταν τὸ 64 μ.Χ. ὁ Νέρωνας εἶχε κινήσει τὸ σκληρὸ διωγμὸ ἐναντίον τῶν χριστιανῶν συμπεριλαμβάνονταν καὶ οἱ πιστοὶ τῆς Καρχηδόνας. Ἔτσι ἡ πρώτη ποὺ ἐγίνε στόχος διωγμοῦ, ὑπῆρξε ἡ «ἰσαπόστολος» καὶ πύρινη γυναίκα, ἡ Φωτεινὴ ἀπ' τὴ Σαμάρεια. Ἄλλὰ ἡ Φωτεινὴ, χάρι στὴν προστασία τῶν Καρχηδόنيων φυγαδεύεται μὲ πλοῖο μὲ προορισμὸ τὴ Ρώμη. Ἔτσι διαπλέοντας τὴ Σικελία καὶ Τυρρηνικὴ θάλασσα φτάνει στὸ ἐπίνειο τῆς Ρώμης στὸ σημερινὸ Φιουμισίνο.

Ὁ ἐρχομὸς τῆς Φωτεινῆς στὴ Ρώμη δὲν πέρασε ἀπαράτηρητος. Κατόρθωσε κι ἐδῶ, στὴν πρωτεύουσα τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, νὰ μπεῖ στὴν αὐλὴ ὡς τ' ἀνάκτορα τοῦ Νέρωνα γιὰ νὰ προσηλυτίσει στὸ Χριστό. Ἦρθε σ' ἐπαφὴ μὲ τὴ θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορα Δομνίνα. Τὴν κατηχεῖ. Ἔτσι ἦταν πιά εὐκολο νὰ διεισδύσει στὴν ἀνώτατη τάξη τῶν εὐγενῶν.

Οἱ ἐξαιρετικὲς ἐπιτυχίες τῆς Φωτεινῆς ἔφτασαν στ' αὐτιὰ τοῦ Νέρωνα. Μάλιστα ὅταν πληροφορήθηκε πὼς καὶ ἡ κόρη του «παρασύρθηκε» ἀπὸ τὴ Φωτεινὴ κι ἔπεσε στὰ πλοκάμια τῆς μισητῆς θρησκείας, τοῦ Ναζωραίου, ἀναλαμβάνει αὐτοπροσώπως τὴν ἀνάκριση τῆς Φωτεινῆς. Ἡ Ἁγία βρίσκει τὴν εὐκαιρία κατὰ τὴν ἀπολογία τῆς νὰ μιλήσει στὸν τύραννο γιὰ τὴ θαυμαστὴ πίστη τοῦ Χριστοῦ. Ἐκθέτει τὸ βίο τῆς, προτοῦ γνωρίσει τὸ Χριστὸ καὶ στὴ συνέχεια τὴ μεταβολὴ ποὺ ἐπῆλθε μέσα τῆς. Καὶ τονίζει ὅτι ἔχει στοιχειώδη ὑποχρέωση καὶ γιὰ λόγους εὐγνωμοσύνης νὰ μείνει πιστὴ ὅσο ζῆ καὶ δὲ θὰ παύσει νὰ μιλά γιὰ τὸν Κύριό τῆς, τὸν Ἰησοῦ.

Ἄφοῦ διαπίστωσε ὁ Νέρωνας, ὅτι εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνη γυναίκα γιὰ τοὺς θεοὺς τῆς Ρώμης, ἀλλὰ καὶ δυναμικὴ, ἀποφάσισε νὰ τὴ θανατώσει. Ἔτσι στίς 26 Φεβρουαρίου τοῦ 64 μ.Χ. μαρτυρικὰ παραδίνει τὴν ψυχὴ τῆς ἡ Σαμαρείτισσα μὲ τὸ καθαγιασμένο ἀπὸ τὴ μετάνοια κι ἐξαγνισμένο ὄνομα τῆς Φωτεινῆς. Ἡ Ἐκκλησία τὴν τιμᾷ μὲ τὸν τίτλο τῆς «ἰσαποστόλου».

† Ὁ Περιστερίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΜΑΣ

«Αίτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε,
ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε».

(Ἰακ. 8', 3).

1. Σύγχυσις πνευματικῶν καὶ ὑλικῶν
αἰτημάτων.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ζεβεδαίου κατέχει εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ἐξέχουσαν θέσιν. Δύο υἱοὶ του, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, ἠξιώθησαν τῆς κλήσεως τοῦ Κυρίου, καθ' ὃν χρόνον ἐκεῖ εἰς τὴν λίμνην τῆς Τιβεριάδος, κατήρτιζον ἐν τῷ πλοίῳ τὰ δίκτυα πρὸς ἀλιεῖαν ἰχθύων. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν κλήσιν ἦτο αὐθόρμητος, ὡς μᾶς πληροφοροῦρεν περὶ τούτου ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος· «οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ» (8', 22). Ἡ πίστις καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δύο τεράστια δυνάμεις, ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἀναδείξουν πανσόφους τοὺς ἀλιεῖς ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι καὶ προέκοπτον ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ.

Ἀλλά, μολοντοὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου μὲ τὴν πίστιν καὶ ζῆλον ἠκολούθησαν καὶ προσεκολλήθησαν εἰς τὸν Κύριον καὶ καθημερινῶς ἠκροῶντο τῆς διδασχῆς του, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ ἀληθὲς νόημα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπαγγελιομένης Βασιλείας. Εἰς τὴν ἀντίληψίν των αὕτη ἐλάμβανε τὴν μορφήν καὶ τὴν αἴγλην τῆς κατὰ κόσμον βασιλείας. Ἦτο δὲ πολὺ φυσικὸν καὶ δὴ κατὰ μείζονα λόγον νὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν ἰδίαν πλάνην καὶ ἡ μήτηρ των. Διὰ τοῦτο καὶ προσέρχονται ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ ζητοῦν νὰ τοὺς ἐξασφαλίσῃ τὴν πρωτοκαθεδρίαν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ του. «Διδάσκαλε, θέλομεν, ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν ποιήσης ἡμῖν· ὃ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τί θέλετε ποιήσαί με ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Δὸς ὑμῖν ἵνα εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου» (Μάρκ. ι', 35). Τὸ ἴδιον αἶτημα, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον, ὑποβάλλουν οἱ δύο ἀδελφοὶ οὐχὶ εὐθέως, ἀλλὰ διὰ τῆς μητρὸς των, ἥτις συνοδεύει αὐτούς· «Τότε προσήλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνούσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ· ὃ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ· εἰπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου, ἐν τῇ Βασιλείᾳ σου» (Ματθ. κ', 20-21).

Ἐπιθυμοῦν ἰδίαν μεταχειρίσιν καὶ διάκρισιν οἱ υἱοὶ Ζεβεδαιου κατὰ τὴν προσδοκωμένην ἐγκαθίδρυσιν τῆς Βασιλείας τοῦ Κυρίου των καὶ σπεύδουν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ὑπόσχεσίν Του. Ἄλλὰ τὸν δυσηρέστησαν διὰ τοῦ διαθήματός των. Ἐπεζήτησαν τὴν δόξαν, τὴν πρωτοκαθεδρίαν, τὴν ἰδιαιτέραν τιμὴν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι προωρίζοντο νὰ γίνουν κήρυκες τῆς περὶ ταπεινοφροσύνης διδασχῆς Του. Δὲν εἶχον λάθει ἀκόμη τὸν φωτισμὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διανοίας των δὲν εἶχον πλήρως διανοιγῆ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ συνέχεον τὰ ἐγκόσμια μὲ τὰ ὑπερκόσμια.

Ὁ Θεὸς Διδάσκαλος στενοχωρεῖται διὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ αἰτήματος τῶν δύο μαθητῶν του, τὸ ὅποιον θὰ προκαλέσῃ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ὑπολοίπων δέκα. Καὶ θὰ ἀνέμενέ τις νὰ ἐπιτιμήσῃ καὶ τοὺς προβάλλοντας τὸ αἶτημα καὶ τοὺς ἀντιδράσαντας εἰς αὐτό. Ἐν τούτοις, γνώστης αὐτὸς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχολογίας, μὲ ὕφος ἡρέμου ἐλέγχου, ἀφοῦ δίδει εἰς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ζεβεδαιου τὴν ἀπάντησιν «οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε», χρησιμοποιοεῖ τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα ἀναπτύξῃ πρὸς πάντας τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ὅτι ἡ κλήσις των εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον δὲν εἶναι εἴσοδος πρὸς διεκδίκησιν ἀξιωματίων, ἀλλὰ δρόμος θυσίας καὶ ἐσχάτης ταπεινώσεως. «ὅς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος ὡσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (Ματθ. κ', 26 - 28).

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεώς των γνωστοποιεῖν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἶρηται Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ*

γ) Ὁ ἀσυνεπὴς βίος μερικῶν μοναχῶν.

Καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσουμε μὲ εἰλικρίνεια καὶ συντριβή. Μερικῶν μοναχῶν ἡ ζωὴ δὲν συμβιβάζεται μὲ τὸν μοναχικὸν τοὺς κανόνα. Εἶναι ἐλάχιστοι οἱ ἄτακτοι. Κάνουν ὅμως γενικὸ κακὸ, γιατί τὰ σφάλματά τους διασαλπίζονται ἀπὸ τοὺς καλοθελητάς καὶ δυσφημοῦν ὅλη τὴν εὐλογημένη μοναχικὴ παράταξι. Καὶ εἶναι ἀλήθεια πὸς κατὰ καιροὺς ὀκούονται ἢ γράφονται πράγματα ἀπίστευτα γιὰ μοναχοὺς ποὺ ἄλλοτε φέρονται ἀναμεμιγμένοι σὲ σπεῖρες ἀρχαιοκαπήλων, ἄλλοτε παραβιάζουν ἀσύστολα κανονικὲς ἀπαγορεύσεις γιὰ δανεισμό χρημάτων μὲ τόκο, γιὰ διατήρησι συνεισάκτων, γιὰ κοσμικὸ φρόνημα κλπ. καὶ ἄλλοτε γίνονται ἥρωες σκανδάλων, ποὺ συντάρσσουν τὴν κοινὴ γνώμη, καθὼς μάλιστα τοὺς δίδεται μεγάλη δημοσιότητα ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες.

Τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν εἶναι νέο, οὔτε μόνο τοῦ καιροῦ μας. Ἡ ἀσυνέπεια ἀπὸ τὰ παλῆα χρόνια συντροφεύει μερικοὺς ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς καὶ μοναχοὺς μας. Καὶ εἶναι αὐτὸ φοβερό. Τίποτε ἄλλο δὲν γκρεμίζει ἀπὸ τὶς συνειδήσεις τὶς ἱερὲς ἰδέες, ὅσο ἡ καπηλεία τῶν ἱερῶν, ποὺ συντελεῖται μὲ τὶς ἀσυνεπειάς μας. Καὶ ὁ λαὸς μας, πολλὰ ἀπὸ τὰ κουσούρια μας εἶναι ἔτοιμος νὰ τὰ συγχωρήσῃ καὶ ἀμνηστεύσῃ, τὴν ἀσυνέπεια ὅμως δὲν τὴν λησμονεῖ καὶ δὲν τὴν συγχωρεῖ. Καὶ ὅσο δύσκολα οἰκοδομεῖται ἡ πνευματικὴ ζωὴ μέσα στὶς καρδιὰς τοῦ λαοῦ μας μὲ τὴν φιλότιμη προσπάθεια καλῶν ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου, τόσο εὐκόλα γκρεμίζονται τὰ πάντα στὴ στιγμὴ ἔπειτα ἀπὸ τὴν κοινολόγησι

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 176 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

κάποιου σκανδάλου, πού ὀδηγεῖ σὲ κρίσεις καὶ σχόλια, κάθε ἄλλο παρὰ κολακευτικά, καὶ πού μαραίνει καὶ τὸν ζήλο τῶν νέων, πού θὰ εἶχαν τὴν διάθεσι νὰ ἀφιερωθοῦν στὸν Κύριο μέσα στὸ μοναχισμό. Βέβαια ἡ ἀφιέρωσις εἶναι κάτι πού ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ τὸν Θεό. Σὰν ἄνθρωποι ὅμως πάντα ἐπηρεαζόμαστε ὅταν φθάνουν στ' αὐτιά μας ἀτασθαλίες πάσης φύσεως, πού ἔχουν πρωτομάστορες μοναχοὺς ἢ μοναχές.

Χρειάζεται, λοιπόν, μεγάλη προσπάθεια γιὰ νὰ ὑπερνηκιοῦν οἱ δυσκολίες πού προέρχονται ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτό. Σὰν θέλουμε νὰ τραβήξῃ τὸ δρόμο του ὁ μοναχισμὸς μας χωρὶς προσκόμματα καὶ δυσκολίες, ὀφείλουμε νὰ δώσουμε τὴν δέουσα προσοχὴ στὴν ἀσυνέπεια πού δείχνουν ὀρισμένοι, πού πρέπει ἔγκαιρα νὰ ἀπομονωθοῦν γιὰ νὰ βλάπτουν λιγώτερο. Ἄλλοιῶς τὸ κακὸ θὰ συνεχίζεται καὶ τὸ γκρέμισμα θὰ συντελεῖται καθημερινά. Δὲν μπορεῖ νὰ συνυπάρξῃ ἄνθησι τοῦ μοναχισμοῦ μὲ ζωὴ εἴτε κοσμικὴ, εἴτε ἀλλοτριωμένη ἀπὸ τὸ θεῖο πνεῦμα. Εἶναι αὐτὰ δύο μεγέθη ἀντιστρόφως ἀνάλογα. Ὅταν μειώνεται τὸ ἓνα, αὐξάνει τὸ ἄλλο.

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Λόγω μεγάλης ἐλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἡναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντὸς εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδοικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευομένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) καὶ μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἡναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὀρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

Ποιμαντικά Θέματα

ΤΑ «ΚΑΛΑ» ΕΡΓΑ ΩΣ ΠΡΟΣΩΠΕΙΟΝ

«Υπάρχει περίπτωση πού ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ ἐξωτερικῶς φαίνεται ὅτι ἐκπληρώνει μίαν ἐντολήν τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν πραγματικότητα ὁμως ἐνεργεῖ ὑπὸ πάθους. Οὕτω δὲ διὰ τῶν πονηρῶν λογισμῶν του καταστρέφει μίαν ἀγαθὴν πράξιν»¹.

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ ὁσίου Μάρκου τοῦ Ἀσκητοῦ, προῖόν βαθείας πνευματικῆς ἐμπειρίας, αἰφνιδιάζουν ἀσφαλῶς τὸν ἀφελῆ νοῦν. Ὁ παρατηρητὴς τῆς ἐκπληρώσεως ὑπὸ τινος χριστιανοῦ μιᾶς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου γίνεται μάρτυς τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Τὸ «φαινόμενον» τοῦτο εἶναι πειστικόν, διὰ τὸν ἀφελῆ νοῦν, ὡς μαρτυρία τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς πνευματικότητος τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἐκπληρώνει οὕτω τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου. Συνήθως ἡ ἔμπρακτος εὐσεβεία εἶναι ἡ λυδία λίθος τῆς πνευματικότητος τοῦ θρησκευτικοῦ ἀνθρώπου. «Δειξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, ἀλλ' ὡς δεῖξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου» (Ἰακ. 2, 18). Τὰ ἔργα θεωροῦνται ὡς ἔκφρασις καὶ ἐπισφράγις τῆς γνησιότητος τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν.

Ἄλλ' ὁ ἔμπειρος ποιμαντικὸς νοῦς γνωρίζει νὰ μελετᾷ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἔργων. Εἰς πολλὰς δὲ περιπτώσεις καταλήγει εἰς τὸ πόρισμα τοῦ ὁσίου Μάρκου τοῦ Ἀσκητοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον τὰ «καλὰ» ἔργα ἀποτελοῦν οὐχὶ σπανίως «προσωπεῖον». Τὸ γεγονός τοῦτο δεικνύει, ὅτι ὁ ποιμὴν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιορίζεται καὶ νὰ ἀρκῆται εἰς τὰ «φαινόμενα», κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διαλόγου του μὲ τὸν ποιμαινόμενον. Ἐκ τῆς φύσεως τοῦ τρόπου γενικῶς ἀντιδράσεως τοῦ ἀνθρώ-

---

1. Τοῦ Ὀσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Μάρκου τοῦ Ἀσκητοῦ, Τὰ 200 κεφάλαια περὶ πνευματικοῦ νόμου. Εἰσαγωγή - μετὰφρασις ὑπὸ Μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιάτου. Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 38.

που επιβάλλεται να στρέφεται τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ποιμένου ἐπιμόνως πρὸς τὸ θάθος τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου. Ὅφειλε οὗτος νὰ ἀνιχνεύῃ τὰς προθέσεις καὶ τὰς βαθυτέρας ἐπιθυμίας τοῦ ποιμαινομένου.

Ἡ ἐξοικείωσις τοῦ ποιμένου μὲ τὸ ἔργον τῆς ἀνιχνεύσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου εἶναι κατορθωτὴ μόνον ὑπὸ ὄρους. Κατὰ θάσιν θεθαίως ὁ ποιμὴν ἔχει ἀνάγκην τοῦ φωτισμοῦ καὶ γενικῶς τῆς βοηθείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονῆ οὗτος, ὅτι ἡ φωτιστικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν προσεγγίζει ἀδιαφόρους ἢ ραθυμούς διανοίας. Ἡ διάκρισις εἶναι δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! Ἀλλὰ δὲν προσφέρεται ἀδιακρίτως! Ἐπιδαφιλεύεται εἰς τὸν ποιμένα ἐκείνον, ὁ ὁποῖος καταβάλλει πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς κατανόησιν τοῦ θάθους τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τῶν κινήτρων τῆς συμπεριφορᾶς τῆς. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἀποκτήσῃ αὐθεντικὴν ψυχογνωσίαν καὶ ἱκανότητα διακρίσεως τῶν πνευμάτων, μετὰ τῆς ἀγιότητος τοῦ θίου ὀφείλει νὰ συνδυάζῃ πλοῦτον γνώσεων ἀναφερομένων εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον.

Ἡ πατερικὴ πνευματικότης γνωρίζει ἄριστα τὰς διαστάσεις καὶ τὸ θάθος τῆς ὑποκριτικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἀνθρώπου. Γνωρίζει ὅτι ἡ ὑποκρισία εἶναι ἡ «εὐγένεια» τῆς ἁμαρτίας. Ὁ πατερικὸς νοῦς ἔχει πλουσίαν πείραν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἁμαρτία ἐπιδιώκει πολλάκις νὰ ἐμφανίζεταί «μὲ τὰ καλὰ τῆς»! Κατὰ τὸν ὄσιον Μάρκον, «κάποιος πράττει κάτι ποῦ φαίνεται καλόν, ἀλλὰ κατὰ θάθος τὸ κάμνει κατὰ τοῦ πλησίον»². Ἐν προκειμένῳ ὁ ποιμὴν, ὁ ὁποῖος σταματᾷ εἰς τὰ «φαινόμενα» κρίνει ἐσφαλμένως (ἐπὶ τῇ θάσει τοῦ προσωπείου τῶν καλῶν ἔργων) καὶ ἄρα καὶ ἐνεργεῖ ἐσφαλμένως. Καλεῖται λοιπὸν νὰ ἀποφεύγῃ τὴν αὐπάτην καὶ διὰ τῶν «καλῶν» ἔργων νὰ ἀνιχνεύῃ τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον τοῦ ποιμαινομένου.

I. K.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ*

2. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ἐπὶ αὐτὰς τίς προϋποθέσεις μπορούμε νὰ ἐρμηνεύσουμε θετικώτερα τὴν κοινωνικὴν δρᾶσιν τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ ἀγώνας του δὲν ἦταν καρπὸς μιᾶς ἀπροϋπόθετης καὶ ἀπροσδιόριστης ἠθικῆς. Κάθε του ἐνέργεια βλέπουμε νὰ προσδιορίζεται βασικὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Δὲν παλεύει στὸν κόσμον σὰν ἕνας φανατικὸς λάτρης τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς τάξεως. Εἶναι ὁ χριστιανὸς ἐκ πεποιθήσεως. «Ὁ ἰδεολόγος, ποὺ οἱ ἐνέργειές του ἦταν πάντα σύμφωνες μὲ τίς ἀρχές του» (Βασίλειος). Ἀποβλέπει σὲ συγκεκριμένο στόχο. Νὰ ἀναμρφώσῃ εὐαγγελικὰ τὴν κοινωνία. Νὰ κάμῃ τὸ εὐαγγέλιον ζωή. Νὰ ολοκληρώσῃ τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ (πρὸς «τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μ ε ί ζ ο ν α τούτων ποιήσει», Ἰωάν. 14, 12) στὴν τρίτη διάστασί του, στὴν κυριαρχικὴ καὶ βασιλικὴ ἐξουσία Του.

Κρίνοντας μὲ τὰ σημερινὰ κοινωνιολογικὰ δεδομένα καὶ κριτήρια τῆ μεθόδου τοῦ Χρυσοστόμου ὁ χριστιανὸς κοινωνιστὴς τῆς ἐποχῆς μας δὲν μένει ἀπόλυτα ἱκανοποιημένος. Θᾶθελε ἴσως τὸν Χρυσόστομο περισσότερο ριζοσπαστικὸ, περισσότερον ἐπαναστάτη. Ἔτσι σκέπτεται ὅμως ὅποιος δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τίς ἀρχές τοῦ ἱεροῦ Πατέρα. Τοῦτο θὰ διευκρινίσῃ ἡ ἀναφορὰ μας σὲ συγκεκριμένες καταστάσεις.

Πρώτη οὐσιαστικὴ ἀνάμειξις τοῦ Χρυσοστόμου σὲ προβλήματα κοινωνικὰ εἶναι ἡ γνωστὴ ἐπανάστασις στὴν Ἀντιόχεια τὸ 387. Ὁ Λαὸς ὑποδέχθηκε μιᾶν ἄδικη ἐνέργεια τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, τὴν ἐπιβολὴν νέων φόρων, μὲ βίαιη ἀντίδρασι καὶ διαδηλώσεις, ποὺ ὠδήγησαν σὲ ἔκτροπα καὶ προκλητικὰς ἐνέργειαις κατὰ τῆς ἐξουσίας. Ἦταν μιὰ περίπτωσις προδοκάτσιας! Τὰ ἔκτροπα ὠδήγησαν σὲ δικαστήριον καὶ τὴ φυλακὴν, ὅπως συνήθως συμβαίνει, ἐνόχους καὶ ἀθώους. Ὁ Χρυσόστομος παρ' ἑτι πρεσβύτερος, οὔτε τὴν «συνετὴν» ἀδιαφορίαν προτιμᾷ, οὔτε τὴν ὑστερόβουλην διπλωματία. Παίρνει φανερὰ καὶ ἀπροκάλυπτα θέσι. Θέσι ὅμως ἀντικειμενικὴ. Ἀναγνωρίζει τὸ δίκαιον τοῦ λαοῦ, ὅχι ὅμως καὶ τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδικίας. («Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ὀργισθῇ ὁ βασιλεὺς, λέγει,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 161 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

πῶς θὰ ὑποφέρουμε τὴν ἐντροπὴ γιὰ ὅσα ἔγιναν;»). Ὅταν ὁμως γίνωνται νέες συλλήψεις καὶ κυκλοφορῆ ἢ φήμη ὅτι στρατὸς ἀνακτορικός θαδίζει ἐναντίον τῆς πόλεως, ὁ Χρυσόστομος παίρνει τὸ μέρος τοῦ λαοῦ. Τὸν τονώνει, τοῦ συμπαραστέκεται, τὸν προστατεύει. Μαζὶ μὲ ἄλλους κληρικούς πού μαζεύει, πιάνει τὶς θύρες τοῦ δικαστηρίου, λέγοντας στοὺς δικαστές, πῶς μόνο πατώντας στὰ πτώματά τους θὰ μποῦν μέσα. Ἡ ἐπέμβασι τοῦ Χρυσοστόμου συγκρατεῖ τὸν λαὸ καὶ φέρνει τὴν αἰσία λύσι τῆς τραγωδίας.

Ὁ Χρυσόστομος, λοιπόν, δὲν ἐνεργεῖ προκατειλημμένα. Δὲν ἀνήκει σὲ καμμιά παράταξι. Εἶναι ἀλήθεια πῶς δὲν σκύδει τὸ κεφάλι στὴν ἄδικη ἐξουσία. Οὔτε ὁμως συμμερίζεται τὶς ἀναρχικὲς τοῦ λαοῦ ἐκδηλώσεις. Ὅ,τι κάνει δὲν ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τοῦ Εὐαγγελίου. Ζητεῖ καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ πλευρὲς νὰ ὑποταχθοῦν στὴν ἀλήθεια τοῦ θεοῦ νόμου, ἀφοῦ καὶ οἱ δυὸ ἤθελαν νὰ εἶναι χριστιανοί.

Ἐνάλογη στάσι δείχνει καὶ σὰν ἀρχιεπίσκοπος στὴν Κων) πολι. Ἔμεινε κι' ἐκεῖ ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὶς πολιτικὲς ἐριδὲς τῆς ἐποχῆς του. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀρκαδίου (395 - 408) τρία πολιτικὰ κόμματα ἐπικρατοῦσαν. Τὸ ἀντιγερμανικόν, τὸ γερμανικὸν καὶ τὸ κόμμα τῶν γαιοκτημόνων (τῶν κεφαλαιούχων θὰ λέγαμε) τοῦ Εὐτροπίου. Θὰ μπορούσαμε καλύτερα νὰ τὰ χαρακτηρίσωμε μὲ τὴν σειρά σάν: ἐθνικιστικόν, ξενικίνητο καὶ ἀριστοκρατικόν. Ὁ Χρυσόστομος ἔμεινε οὐδέτερος. Γιατὶ δὲν ἦταν παρὰ χριστιανός. Δὲν πολιτικολογοῦσε, παίρνοντας δηλ. τὸ μέρος κομματικῶν παρατάξεων. Βάδιζε μὲ κριτήρια ἐκκλησιαστικά. Γι' αὐτὸ δὲν ἔγινε ὄργανο κανενὸς πολιτικοῦ. Οὔτε τοῦ Εὐτροπίου, πού τὸν ἔφερε στὸν πατριαρχικὸ θρόνο. Γιατὶ γνώριζε πῶς ἡ ἀνάδειξι τοῦ ὠφείλετο στὴν ἀγάπη τοῦ λαοῦ καὶ στὴ φήμη του. Τὸν Εὐτρόπιο μάλιστα τὸν ἔδλεπε σὰν ἀρχηγὸ τῆς διεφθαρμένης ἀριστοκρατικῆς «δεξιᾶς». Οὔτε μὲ τὸ γερμανικὸν κόμμα τοῦ Γαϊνᾶ συνετάχθη, γιατί ἦταν αἰρετικὸν - ἀρειανικόν. Οὔτε καὶ μὲ τὸ ἐθνικιστικὸν ἀντιγερμανικόν, γιατί αὐτὸς ἦταν ξένος πρὸς τὸν ἐξτρεμισμὸ του. Ὁ Χρυσόστομος κάθε ἄλλο παρὰ ἐθνικιστῆς ἦταν, ἀφοῦ δὲν δίστασε νὰ χαρίσῃ Ναὸ στοὺς Γότθους καὶ νὰ τοὺς κηρύττῃ μὲ τὴν βοήθειά διερμηνέως. Ἐνεπνέετο ἀπὸ γνήσιο οἰκουμενικὸν - ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμα, ὅπως δείχνει ἄλλωστε καὶ ἡ πολύπλευρη ἱεραποστολικὴ του δράσις. Μὲ κανένα, λοιπόν, ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα πολιτικὰ κόμματα ἔμεινε εὐχαριστημένος. Γιατί; Γιατί ἦταν ὅλα ξένα πρὸς τὶς ἀρχὲς τοῦ Εὐαγγελίου. Γιατὶ ἐνεργοῦσαν βάσει ἀρχῶν, μὲ τὶς ὁποῖες κανεὶς χριστιανός δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ συμβιδιασθῆ, ἔστω καὶ προφασισζόμενος, πῶς ἔτσι ἐργάζεται γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως

ἀκοῦμε συνήθως... Καὶ ἂν δὲν ἐσώθη παρόμοιος λόγος του, ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ τὸν εἶπε, φαίνεται καθαρὰ πὼς στὰ πράγματα — διαχειριστὲς τῶν κοινῶν — ἤθελε ὁ Χρυσόστομος Χριστιανούς. Γι' αὐτὸ θὰ διακηρύξη στὴν Ἀντιόχεια, μέσα μάλιστα στὴ θύελλα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 387: «Μανθανέτωσαν καὶ Ἰουδαῖοι (= ψευδοπιστοὶ, κἀπηλοὶ τῆς πίστεως, θὰ λέγαμε μεῖς...) καὶ Ἕλληγες (= ἄθεοι, ὕλιστὲς, θάλεγε κανεῖς σήμερα), ὅτι σ ω τ ἦ ρ ε ς εἰσὶ τῆς Πόλεως οἱ Χριστιανοί, καὶ κηδεμόνες καὶ προστάται καὶ διδάσκαλοι...» (ΕΠ. 49, 32).

Ἐνεργεῖ, λοιπόν, μὲ κριτήρια καθαρὰ εὐαγγελικά. Ἐπιθυμία του ἦταν σὲ ἓνα κράτος, ποὺ ἔφερε μανθὺα χριστιανικό, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο δὲν ἀνταπεκρίνετο πλήρως στὴν πραγματικότητα, νὰ κάμῃ καὶ τὴ διοίκησι — τὴν ἐξουσία — γνήσια χριστιανική καὶ τὸν λαὸ νὰ ἠθικοποιήσῃ εὐαγγελικά. Οἱ διαθέσεις του αὐτὲς ὑπομνηματίζονται ἀπὸ τὴν τακτική του. Γιὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιο, ἀνάξιο γιὰ ἄξιου πατέρα, ἄβουλο ὄργανο στὰ χέρια τῆς Εὐδοξίας, χρησιμοποιοεῖ πάντα ἥπια γλῶσσα. Δὲν ἦταν αὐτὸς ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ. Ὁ στόχος του ἔμενε πάντα ἡ Εὐδοξία — ἀνοικτὴ πληγὴ διὰ τὸ Κράτος. Φιλόδοξη, φιλήδονη, μὲ ἔνοχες σχέσεις, ματαιόδοξη, σπάταλη, ἀσεβὴς καὶ ἀσύνετη, ἦταν πάντα ἀληθινὴ πρόκλησις γιὰ τὸν ἀσκητικώτατο καὶ φίλο τῶν πτωχῶν Πατριάρχη. Ὅταν ὁμως παίρῃ τὸ μέρος τῆς χήρας τοῦ Ὑπάτου Θεογνώστου, ποὺ ἡ Εὐδοξία τῆς ἄρπαξε τὴν περιουσία, δὲν τὸ κάνει ἀπὸ προσωπικό κίνητρο κατὰ τῆς Εὐδοξίας, οὔτε ἀπὸ πολιτικά - ἐπαναστατικά κίνητρα. Σὰν μέλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ Βασίλισσα πρέπει νὰ δεχθῆ τὸν ποιμαντικὸ ἔλεγχό του, ὅπως καὶ ὁ τελευταῖος πολίτης. Παντοῦ ἀντιτάσσει τὸ καλὸ στὸ κακό, τὴν ἀλήθεια στὴν πλάνη, τὸ δίκαιο στὴν ἀδικία, τὸ ἠθικὸ στὴ διαφθορά. Τὰ πρόσωπα δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν. Θέλει ὁ ἄρχων, ποὺ διακηρύσσει ὅτι εἶναι χριστιανός, νὰ μὴν εἶναι χριστοκἀπηλος, ἀλλὰ τὰ ἔργα του νὰ εἶναι κι' αὐτὰ χριστιανικά. Ἡ μορφή τοῦ πολιτεύματος — κληρονομία τῆς Ρώμης — δὲν τὸν ἀπασχολεῖ, γιατί ὅπως θὰ δοῦμε, ἔχει διαμορφωμένη ἄποψι γιὰ τὴν ἐξουσία. Πιστεύει ὁμως ὅτι τὸ παραδεδομένο πολίτευμα δὲν ἔχει λόγο νὰ τὸ πολεμήσῃ, ἂν αὐτὸ δὲν καταπατῆ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ δὲν ἀδικῆ τὸ λαό. Ἄλλωστε, σὲ τελευταία ἀνάλυσι, δὲν εἶναι μόνο τὸ πολίτευμα, ποὺ πταίει, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ὅταν δὲν εἶναι «τοῦ Χριστοῦ», μποροῦν καὶ τὸ τελειότερο πολίτευμα νὰ τὸ μεταβάλλουν σὲ μέσο τυραννίας. Μὴ λησμονοῦμε, πὼς μὲ τὸ Εὐαγγέλιο πολιτευόταν καὶ ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις πρώτη διδάξασα τὰ μεταγενέστερα «χριστιανικά» δικτατορικά καθεστῶτα!

Ὁ Εὐτρόπιος μὲ τὴν ἀνηθικότητα καὶ τὰ σκάνδαλά του, τὶς ραδιουργίες καὶ τὴν ἐπιζήμια ἐπιρροή του στὸν νεαρὸ αὐτοκράτο-

ρα, ἦταν πάλι ἓνα μεγάλο πρόβλημα γιὰ τὸν Πατριάρχη. Ἐπανειλημμένως προσπάθησε ὁ Χρυσόστομος νὰ τὸν συνετίσῃ. Δὲν διστάζει νὰ τοῦ ἀντισταθῇ ἐξ αἰτίας πάλι μιᾶς χήρας, ποῦ ἀδικοῦσε ὁ Εὐτρόπιος. Καὶ ὁμως! Ὅταν συντετριμμένος καὶ ἀνίσχυρος ὁ Εὐτρόπιος ζητᾷ ἄσυλο στὴν Ἐκκλησία, ὁ Χρυσόστομος τὸν προστατεύει. Αὐτὸν μάλιστα, ποῦ κατὰ περίεργη σύμπτωσι ζήτησε νὰ καταργήσῃ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἄσυλο. Στὴν ἐποχὴ μας κάτι τέτοιο φαίνεται κυριολεκτικὰ ἀνεξήγητο. Δὲν θὰ ἦταν λίγοι, ποῦ θὰ κατηγοροῦσαν σὰν προδότῃ τὸν Πατριάρχη, ποῦ καλύπτει τὸν ἐχθρὸ τοῦ Λαοῦ! Ὁ Χρυσόστομος ὁμως δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ τὰ βάζουν μὲ πτώματα. Πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς ἰσχυροὺς, ὅταν ἦταν ἰσχυροί, ὑπῆρξε ἄτεγκτος. Πρὸς τοὺς ἀδυνάτους, ἔστω καὶ ἂν πρὶν ἦταν ἰσχυροί, γίνεται πατέρας. Αὐτὴ τὴν πολιτεία, ὅποιος εἶναι ἀγευστος τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, θὰ τὴν ἐχαρακτήριζε ἀντιφατικῆ. Ἀλλὰ ὁ Εὐτρόπιος, ὅταν πηγαίη στὸ Ναό, εἶναι γιὰ τὸ Χρυσόστομο ἓνα κυνηγημένο πουλὶ καὶ ὄχι ἀντίπαλος. Μὴ νομίση ὁμως κανεὶς, πῶς μὲ τὴ στάσι τοῦ συγκαλύπτει καὶ ὅσα ἄδικα ἔπραξε ἀπέναντι τοῦ Λαοῦ ὁ μέχρι πρὶν λίγο Πρωθυπουργός! Στὶς γνωστὲς ὀμιλίαι τοῦ (Πρὸς Εὐτρόπιον...) δὲν παραλείπει νὰ τοῦ ἀπευθῆναι λόγια θαρεῖά, γιὰ νὰ τοῦ ὑπενημίση τὴν ἀφροσύνη του καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ἔτσι τὴν μετάνοιά του. Γιατὶ τὸ πρῶτο, ποῦ ἐπιδιώκει ἕνας γνήσιος Ποιμένας, εἶναι ἡ μετάνοια τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ἄν δὲν μετανοήσῃ, ἂν δὲν σωφρονισθῇ τοῦλάχιστο, ὁ τύραννος τοῦ Λαοῦ, καὶ μέσα στὴ φυλακὴ, θὰ εἶναι ἀπειλὴ γιὰ τὴν κοινωνία! Τὸ σπουδαιότερο ὁμως, προστατεύοντας ὁ Χρυσόστομος τὸν Εὐτρόπιο, ὑπερασπίζει οὐσιαστικὰ τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας (τὸ ἄσυλο) ἀπὸ τὴν τυφλὴ βία τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας.

Τὰ ἴδια ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴν σθεναρὴ ἀντίδρασι τοῦ Χρυσοστόμου ἐξ αἰτίας τῶν ἐξοριῶν του. Ἄ ν α γ ν ω ρ ῖ ζ ε ι — δ ἔ χ ε τ α ι σ τ ῆ ν π ρ ᾶ ξ ι — τὸ δίκαιο τῆς ἀντιδράσεως καὶ ἀντιστάσεως σὲ ἀντιχριστιανικὰς ἐνέργειαις τῆς ἐξουσίας. Τὰ κίνητρά του ὁμως δὲν παύουν ποτὲ νὰ εἶναι ἠθικὰ - ἐκκλησιαστικά. Γι' αὐτὸ ὄχι σπάνια ἐπαινεῖ τις φιλοεκκλησιαστικὰς διαθέσεις τῶν αὐτοκρατόρων. (ΕΠ 63, 467-72). Πρόθεσις τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι τὸ Εὐαγγέλιο νὰ διαποτίξῃ καὶ νὰ ἐμπνέῃ σὰν καθολικὸς νόμος τὴ ζωὴ τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας. Γιατὶ ὅταν τὸ Εὐαγγέλιο πάρῃ αὐτὴ τὴ θέσι, τότε μόνον εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ χριστοποίησης τῆς κοινωνίας. Στὴ συνάφεια ὁμως αὐτὴ κρίνομε σκόπιμο νὰ στρέψουμε τὴν προσοχὴ μας στὴν διδασκαλία καὶ τὴ στάσι τοῦ Χρυσοστόμου ἔναντι τῆς ἐξουσίας.

(Συνεχίζεται)

Πρωτ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

“ ΟΠΟΥ ΑΝΕΙ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ . . . ,

(Ἀπὸ τῆ θρησκευτικότητα τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ). *

Καθὼς τὰ χρόνια περνοῦν, ἡ πίστη τοῦ Σολωμοῦ χρωματίζεται μὲ τὸ ἑλληνικὸ χρῶμα καὶ τὸ μεγάλο ἰδανικὸ τῆς πατρίδος θεμελιώνεται πάνω σ' αὐτὴ τὴν πίστη, ἀντλώντας δύναμη καὶ βάθος ἀπ' αὐτή. Αὐτὴ ἡ σύζευξη ἐκφράζεται ποιητικώτατα στὸν « Ὑμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν », στὶς στροφές πού περιγράφουν τὴν πρώτη πολιιορκία τοῦ Μεσολογγίου καὶ πού ἀποτελοῦν κορύφωμα τοῦ Ὑμνου. Πέρ' ἀπὸ τὸ βαθύ θρησκευτικὸ συναίσθημα, πού ἀποπνέει ὅλο τὸ μέρος ἀπὸ τὴν ἀρχή,

— Πηγες εἰς τὸ Μεσολόγγι
Τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ,
Μέρα ποῦ ἄνθισαν οἱ λόγοι
Γιὰ τὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ⁹.

ὡς τὸ εἰδυλλιακὸ τέλος τοῦ εὐχαριστήριου ὕμνου:

Καὶ πηδοῦν ὄλαις ἢ κόραις
Μὲ τς ἀγκάλαις ἀνοικιαῖς,
Τραγουδῶντας, ἀνθοφόραις,
Μὲ τὰ τύμπανα κ' ἐκειαῖς¹⁰,

ὁ ἀσπασμὸς τῆς θρησκείας πρὸς τὴν θεοποιημένη ἐλευθερία καὶ τὸ φῶς πού πλημμυρίζει τὴν τελευταία, παρουσιάζουν τὸν μυστικὸ δεσμὸ τῶν δύο ἰδανικῶν πού ὑπάρχουν στὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ:

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 198 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

9. Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν, στρ. 88.

10. Ὑμνος, στρ. 121.

Ἄ! τὸ φῶς τοῦ οὐροῦ σὲ στολίζει,
Ἐν ἡλίῳ φεγγαβολή,
Καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει,
Δὲν εἶναι, ὄχι, ἀπὸ τὴν γῆ.

Λάμπριν ἔχει ὅλη φλογώδη
Χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός·
Φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
Κι' ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς¹¹.

Ἄλλωστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς γράφει σ' ἓνα Στοχασμὸν του: «Εἰς αὐτὸ (δηλ. τὸν «Ἕμνον») θὰ ἐνσαρκωθῆ τὸ οὐσιαστικώτερον καὶ ὑψηλότερον περιεχόμενον τῆς ἀληθινῆς ἀνθρώπινης φύσης, ἡ Πατρίδα καὶ ἡ Πίστις».

Αὐτὸ, ὅμως, ποῦ θεωρεῖται τὸ πιὸ θρησκευτικὸ ἀπὸ τὰ ποιήματα του εἶναι τὸ «Εἰς Μοναχήν». Τὸ ἔγραψε τὸ 1829, λίγους μῶνο μῆνες ἀφότου ἐγκαταστάθηκε στὴν Κέρκυρα. Ἡ ἱστορία μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ μοναχὴ ποῦ ἐξυμνεῖ ὁ ποιητὴς, Κυρά Ἄννα Μαρία Ἀναστασία Γουράτο Γεωργομίλα, πῆρε τὸ ἀγγελικὸ σχῆμα στὴ Μονὴ τῶν Ἁγ. Θεοδώρων, στὴν Κέρκυρα, στὶς 18 Ἀπριλίου 1829, ἡμέρα τοῦ Πάσχα. Σ' αὐτὴ τὴν Ὡδὴ, ποῦ δονεῖται ἀπὸ θαυμασμὸν γιὰ τὴ μοναδικὴ ζωὴ καὶ τὴ χριστιανικὴ ἐλπίδα καὶ ἔχει ὀλοφάνερη τὴν ἐπίδραση τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὁ ποιητὴς δραματίζει τοὺς ἀγγέλους νὰ κατεβαίνουν γιὰ νὰ χαιρετίσουν τὴν εἴσοδο τῆς νέας μοναχῆς, ποῦ ἀπαρνεῖται τὰ ἐγκόσμια, καὶ νὰ ἀντιφωνοῦν μὲ τοὺς πιστοὺς τὸ «Χριστὸς Ἄνέστη»:

Ἀπὸ τὸν θρόνον τ' Ἀπλασιου
Οἱ Ἄγγελοι ἐκατεβῆκαν
Καὶ μὲς τοῦ μοσχολίβανου
Τὸ σῦγγερον ἐμπῆκαν,
Νὰ ἰδοῦν ποῦ τὸ κοράσιο
Κινάει ἔς τὴν ἐκκλησιά.

11. Ἕμνος, στρ. 94 καὶ 95.

Χριστὸς ἀνέστη, ἐψάλλανε
Μὲ τὰ χροσᾶ τους χεῖλη,
Χριστὸς ἀνέστη, ἐκάνανε,
Κι' ἀσιράφτανε ὄαν ἡλιοι,
Καὶ λόγια ἐτραγουδούσανε
Ἐγκάρδια καὶ θεομά...

Τὸ Πάσχα εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη θρησκευτικὴ γιορτὴ τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ὁ Σολωμὸς, βάζοντας τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» στὸ στόμα τῶν Ἀγγέλων, βρίσκει τὴν πιὸ κατάλληλη ἔκφραση τῆς δικῆς του χαρᾶς καὶ τῆς δικῆς του θρησκευτικότητος.

Ὅ,τι ἄρχισε μ' ἐπιτυχία στὸ ποίημα αὐτὸ ὁ Σολωμὸς, τὸ δλοκλήρωσε στὸν «Λάμπρο», στοὺς θαυμάσιους στίχους ποὺ παραθέτουμε στὸ πιὸ κάτω ἀπόσπασμα:

Χριστὸς ἀνέστη! Νέοι, γέροι, καὶ κόροις
Ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι, ἐτοιμασιῆτε
Μέσα ᾽ς ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς δαφροφόροις
Μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχιῆτε

Ἀνοιξετε ἀγκαλιαῖς εἰρηνοφόροις
Ὁμπροσιὰ ᾽ς τοὺς Ἀγίους, καὶ φιληθῆτε
Φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
Πέστε Χριστὸς Ἀνέστη, ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

[Ὁ Λάμπρος, Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπροῦς, στρ. Β'].

Στὸ θαυμάσιο αὐτὸ ἀπόσπασμα τοῦ «Λάμπρου» ὁ Σολωμὸς δὲν ἔδωσε μόνον τὴν πιὸ γνήσια ἐλληνικὴ μορφή στὸ θρησκευτικὸ του συναίσθημα, ἀλλὰ τὸ ἔνωσε καὶ μὲ τὸ τρίτο βαθὺ συναίσθημα ποὺ κυβερνᾷ τὴν ποίησή του, τὴ λατρεία πρὸς τὴ Φύση, τὴν Κτίσις τοῦ Θεοῦ.

(Συνεχίζεται)

MARIA Π. ΠΑΣΧΟΥ πτ. Φ.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΜΕΘΟΔΕΥΣΕΩΣ
ΑΠΟΚΤΗΣΕΩΣ ΔΙ' ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΚΛΑΪΚΕΥΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΩΝ ΑΛΗΘΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΑ 2½ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ*
ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΚΑΛΙΣΤΕΙΑ

27) Καὶ καθὼς ὑπάρχουν τὰ κοσμικὰ—τὰ ἐφήμερα—καλλι-
στεία, καιρὸς εἶναι νὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τῆ χώρα μας τὰ ΚΑΛΙ-
ΣΤΕΙΑ ΑΓΑΠΗΣ, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἐγκαινιάσθουν στὸ πέ-
ρας τοῦ ἔργου τούτου, προαναγγελλόμενα ὅμως ἐν καιρῷ, διὰ νὰ
ὑπάρξῃ ἡ πολύτιμη — ἀποφασιστικῆς σημασίας δι' ἓνα τέτοιο
ἔργο — ἀμιλλα, μεταξύ τῶν Ἑνοριτῶν τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Τὸ ἔπαθλο θὰ ἀνήκῃ στὶς Ἑνορίες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως,
ποὺ θὰ ἐνεφάνιζε, στὸ τέλος, τὴν μεγαλύτερη, κατὰ οἰκογένεια,
ἀναλογία ἐμβασθέντων στὴν Ε.Δ. «ἐπὶ πλεόν» ποσῶν (περίπτω-
σις Ἑνορίας Α).

Διὰ νὰ καταστῇ τοῦτο σαφέστερον, ἄς ληφθοῦν, ὡς παρά-
δειγμα, τὰ συνολικὰ στοιχεῖα ταῦτα, ποὺ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐμφα-
νίσουν δύο Ἱερᾶς Μητροπόλεις, ἡ Δ καὶ ἡ Ε.

Στὴν πρώτη διετεθήσαν ἀπὸ ὅλες τὶς Ἑνορίες 30.000 δι-
βλία καὶ ἐνεβάσθη στὴν Ε.Δ. ἐκτὸς τοῦ κόστους τῶν διβλίων καὶ
ἓνα «ἐπὶ πλεόν ποσόν» δρχ. 90.000.

Στὴν δευτέρα διετεθήσαν ἀπὸ ὅλες τὶς Ἑνορίες 20.000 δι-
βλία καὶ ἐνεβάσθη στὴν Ε.Δ. ἐκτὸς τοῦ κόστους τῶν διβλίων καὶ
ἓνα «ἐπὶ πλεόν ποσόν» δρχ. 80.000.

Τὸ ἔπαθλον ἀγάπης θὰ ἀνήκῃ στὴν Ἱερὰ Μητρόπολι Ε,
ὅπου ἡ «ἐπὶ πλεόν» κατὰ μέσον ὄρον εἰσφορά ἐκάστης οἰκογε-
νείας, εἶναι δρχ. 4 ($80.000:20.000 = 4$).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 191 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

Ἐνῶ, στήν Ἱερὰ Μητρόπολι Δ, ἡ ἀναλογία αὕτη εἶναι δρχ.
3 (90.000:30.000=3).

Τὰ ἀνωτέρω, ὡς καὶ πλείστα ἄλλα μέτρα, μέσα, πάντοτε, σ' ἓνα συναγερμὸ ἀγάπης καὶ μὲ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πληθυσμοῦ συνεχῶς ἀξυανόμενον μὲ σχετικὲς ἀνακοινώσεις στὸν Τύπο καὶ τὴν Τηλεόρασι, θὰ συμβάλουν σὲ μεγάλο βαθμὸ στὴν εὐδῶσι τοῦ καθ' ὅλου ἔργου.

Τὰ κατὰ τὰ ἄνω ἐγκαινιαζόμενα στὸ ἔργον τοῦτο «Καλλιστεῖα Ἀγάπης» θὰ μπορούσαν νὰ συνεχισθοῦν ὡς «Καλλιστεῖα Εὐποιίας» μὲ ἐτήσιο ἔπαθλο καὶ διάφορες τιμητικὲς διακρίσεις, διὰ τὸν ἔχοντα δωρήσει στὴν χώρα, κατὰ τὸν προηγούμενον χρόνον, τὸ πλέον ἄξιο λόγου Ἱδρυμα Εὐποιίας — Νοσοκομεῖο, Γηροκομεῖο, Παιδικὸ σταθμὸ» κλπ.

28) Σὰν ἀνθρώπινο κατασκευάσμα δὲν εἶναι βέβαια τέλειο τὸ παρὸν σχέδιο, συνεπῶς δὲ εἶναι ἐπιδεκτικὸ καὶ βελτιώσεων καὶ τροποποιήσεων, τέτοιου εἶδους δὲ συμβουλευαὶ καὶ ὑποδείξεις, πάντοτε εὐπρόσδεκτες, θὰ συμπεριληφθοῦν στὰ μελλοντικὰ Συμπληρώματα γνωμῶν, ὥστε νὰ ἀποτελέσουν ἀναπόσπαστα τμήματα τοῦ σχεδίου, διὰ τὴν ἐν καιρῷ συνεξέτασίν των.

Ἐς βοήθηθῆ, συνεπῶς, τὸ προκείμενον σχέδιο, ἵνα, μετὰ τίς ἐνδεχόμενες τροποποιήσεις, γίνῃ πραγματικότης, ἐφ' ὅσον, πῶς ἄλλως θὰ μπορούσε νὰ δοθῆ στὸν πληθυσμὸ, τὸ «Θεῖον δῶρον» τοῦτο, κατὰ προρρηθεῖσα γνώμη, ἐπὶ ἀνυπολογίστῳ ὠφελείᾳ τῶν ιδίων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ σ υ μ φ έ ρ ο ν τ ῆ ς κ ο ι ν ω ν ί α ς, ὅταν τὸ κόστος 2.500.000 ἀντιτύπων, διὰ δωρεὰν διάθεσι σὲ ἰσάριθμες οἰκογένειες, ἀνέρχεται σὲ 50.000.000 δραχμῆς, τὴν στιγμή πού ΔΕΝ κατέστη ἀκόμη δυνατὸν ὅχι νὰ ἐκδαπανηθῆ τώρα πὸσόν τι, —υπελογίσθη σὲ 300.000 δραχμῆς, —ἀλλὰ νὰ δοθῆ ἀπὸ τὴν Π ο λ ι τ ε ῖ α ἢ ὑπόσχεσι ὅτι συγγραφομένου τοῦ ἔργου, δηλαδὴ ὕστερα ἀπὸ 2 περίπου χρόνια, θὰ ἀναλάβῃ αὕτη τὴν δαπάνην ἐκτυπώσεως εἰς τὰ Κρατικὰ τυπογραφεῖα, τῶν πρώτων 10.000 ἀντιτύπων, διὰ νὰ γίνῃ ἢ Ἄ π α ρ χ ῆ τοῦ ἔργου τούτου.

(Συνεχίζεται)

ΝΙΚ. Θ. ΛΑΟΥΤΑΡΗΣ

ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΣ

ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ*

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Κωνσταντίνου Θεοδώρου

Αιώνιον ἔργον ἄφησεν ὁ Παῦλος,
ὁ Ἀπόστολος Ἐθνῶν χριστιανοσύνης,
στερεο, βαθύ, κανόνα νοημοσύνης
εὐλογημένον πού δὲν φτιάστηκε ἄλλο.

Κι' ὅπως κυψέλη, ὁ βόμβος πού εἶν' μεγάλος,
ἀτράνταχτο Ναὸ τῆς Δικαιοσύνης,
μέλισσες πού οἱ πιστοὶ τῆς ἀγιωσύνης
ὕμνουῦν ἐλπίδος θεῖο ἀγάπης κάλλος.

Εἰς τὴν Ἀσία, Ἑλλάδα καὶ τὴν Ῥώμην
μ' αἶμα τὴν Ἐκκλησία Ἰησοῦ στερεώνει
θωρώντας τὸ Σταυρό, ψυχῆς του ἡ Ῥώμη.
Καὶ ἐπάνω εἰς τοῦτον πειὰ δὲν τὸν θαμπώνει
τῆς Δαμασκοῦ τὸ φῶς, ὁ Ἰησοῦς τὴν κόμη
μὲ τὸ ὅμοιο ἐκεῖνο φῶς τοῦ στεφανώνει.

Μὲ τὸ γνῶριμο πιά καὶ καθιερωμένο τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο
στιχοπλέκει τὰ ἔργα του ὁ Κων/νος Θεοδώρου — διπλὴ ἐναλλαγή
ἀπὸ τετράστιχες καὶ τρίστιχες στροφές — ἀσχολεῖται καὶ μὲ τὸν
Παῦλο. Ἀναφέρεται κυρίως στὸ γιγαντιαῖο, μοναδικό, μὰ καὶ
αἰώνιο Ἱεραποστολικό του ἔργο.

Τέσσερεις στροφές ἀφιερώνει σ' αὐτὴ του τὴν προσπάθεια,
ἀρχίζοντας μὲ μιὰ καθαρὰ ἐγκωμιαστικὴ παρουσίαση. Χαρακτη-
ρίζει τὸ ἔργο αἰώνιο, κι αὐτό, γιατί εἶναι αἰώνιο. Ὁ Παῦλος ὑπ-
ῆρξε, ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχει στὴ συνείδηση τῶν Ἐθνῶν σὰν ὁ
πρῶτος ἐλευθερωτὴς ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας, ὁ πρῶτος φωτο-
δότης στὰ σκοτάδια τῆς ἀγνωσίας. Ὁ λόγος τοῦ Παύλου στάθηκε
παλληκαρία σ' εἴκοσι αἰῶνες κρίση καὶ κατατρεγμούς. Τὸ ἔργο

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 201 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

του δὲν ἦταν ἔργο φυλετικὸ ἢ Ἐθνικὸ, σὰ γνωστὰ γεωγραφικὰ πλαίσια. Ἦταν ἔργο πανανθρώπινο, οἰκουμενικὸ, ποὺ περιλαμπρα τοῦ χάρισε τὸν τίτλο «Ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν».

Ὁ ποιητὴς δὲν στέκεται καθόλου γιὰ νὰ σκεφτῆ, ὅτι μπορεῖ νὰ γινόταν κι ἄλλοιῶς, μιὰ καὶ ὅπως ὁμολογεῖ, αὐτὸ τὸ ἔργο εἶχε ἀρχίσει στέρεα, κτίστηκε πάνω σὲ γερὰ θεμέλια. Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα γιατί ἦταν εὐλογημένο, γι' αὐτὸ καὶ ἐγινε μοναδικό. Ἔμεινε μοναδικὸ καὶ δὲν βρέθηκε ἄλλο ὅμοιο. Δὲν βρέθηκε ταῖρι του ἄλλο.

Στὴν δεύτερη στροφή μὲ μιὰ θαυμάσια εἰκόνα, παρμένη ἀπὸ τὴ φύση, διαλαλεῖ τὰ ἀποτελέσματα ποὺ εἶχε ἡ προσπάθεια αὐτῆ τοῦ Παύλου. Ὁ σπόρος ποὺ μὲ τόσους κόπους σπάρθηκε, κάρπωσε. «Κυψέλη» «βόμβος ἀπὸ χιλιάδες μέλισσες», δείχνουν καθαρὰ τόσο ποσοτικὰ ὅσο καὶ ποιοτικὰ τὴν προσεύλεση καὶ τὸ ἀγκάλιασμα τοῦ ἔργου του ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες ψυχές, ποὺ ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης ἔτρεξαν νὰ γευτοῦν τὸ γλυκὺ καρπὸ, τὸ θεϊκὸ μέλι. Τὸ μέλι τῆς θείας ἐλπίδος. Νὰ ὑμνήσουν τὸ κάλος, τὴν ὁμορφιὰ τῆς ἀγάπης.

Οἱ δυὸ ἐπόμενες στροφές, δυὸ ἰσόμετρα τρίστιχα, ἀναφέρονται στὴν ἀγωνία, τοὺς κόπους καὶ τὶς θυσίες τοῦ ἀγῶνα του, μέχρι τὶς τελευταῖες του στιγμὲς πάνω στὸ βωμὸ τοῦ μαρτυρίου, στὸ Σταυρό.

Στὸ πρῶτο τρίστιχο παρουσιάζονται οἱ δυσκολίες ποὺ συνάντησε σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση («Ἀσία, Ἑλλάδα-Ρώμη»), στὴν προσπάθειά του νὰ μεταφέρῃ καὶ διαδόσῃ τὸ μήνυμα τῆς Λυτρώσεως, κτίζοντας πέτρα στὴ πέτρα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Λογικὰ ἐξετάζοντας αὐτὴ του τὴν προσπάθεια κάθε ἀνθρώπος θὰ λύγιζε καὶ ἴσως θὰ τὴν ἄφηνε στὴ μέση, ἀτέλειωτη, κάτω ἀπὸ τὸ βᾶρος τῶν ταλαιπωριῶν, ὕστερα ἀπὸ τόσες κακουχίες, κούραση, ἐπανωτὲς ἀντιδράσεις, διώξεις καὶ ξυλοδαρμούς. Μὰ ὁ Παῦλος, κάτω ἀπὸ τὸ ζωογόνον Φῶς τῆς Δαμασκοῦ, συνεχίζει ἀκούραστα, ἀγόγγυστα. Θωρῶντας τὸ Σταυρὸ ἀντλεῖ δύναμη, δύναμη ψυχικὴ καὶ σωματικὴ καὶ δὲν σταματᾷ ποθενὰ ὅπου νὰ φτάσῃ νικητὴς στὸ τέλος.

Καὶ τὸ τέλος δὲν ἀργεῖ. Στὸ τελευταῖο τρίστιχο ὁ ποιητὴς τὸν βρίσκει πάνω στὸ Σταυρό. Νικητὴ, τροπαιοῦχο, ἀφοβο μπροστὰ στὸ Οὐράνιον Φῶς ποὺ τὸν ξαναλούζει τώρα ὅπως καὶ τότε. Κι' ἄς εἶναι τὸ ἴδιο Φῶς μ' ἐκεῖνο ποὺ στὴ Δαμασκὸ συθέμελα τὸν συνεκλόνησε. Τώρα στέκει ἐμπρὸς παλληκαρίσια. Γιατί ἀπὸ τὸ ἴδιο Φῶς δέχεται τὸ στεφάνι τῆς Δόξας, τώρα ἀκούει οὐράνια φωνή, ποὺ τὸν καλεῖ, ὄχι γι' ἀγῶνες, ὄχι γιὰ κόπους καὶ θυσίες, ἀλλὰ γιὰ ξεκούραση, ἀνάπαυση καὶ αἰώνια γαλήνια μακαριότητα.

ΧΡΗΣΤΟΣ Ι. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

ΚΑΤΑ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ*

Τὸ ἴδιον βιβλίον ἐκυκλοφορήθη καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅπου ὁ μεταφραστὴς προσήρμοσε, κατόπιν ὑποδείξεων τῶν ἀρμοδίων κυβερνητικῶν παραγόντων, βασικὰ χωρία τοῦ κειμένου συμφῶνως πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ. Πλὴν ὅμως ὁ «εὐπρεπισμὸς» οὗτος δὲν ἦτο ἱκανοποιητικὸς καὶ τὸ βιβλίον ἐδιώχθη ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ μάλιστα πρὶν ἀκόμη κυκλοφορήσῃ. Συγκεκριμένως περὶ αὐτοῦ ἡ Ἐφημερὶς «Καθημερινή»⁴ εἰς τὰ καθημερινὰ σημειώματα μὲ τὸν ὑπότιτλον : «Κόκκινο πανί» ἔγραφε τὰ ἐξῆς: «Τὸ Κόκκινο Βιβλιαράκι, ὄχι τοῦ Μάο, ἀλλὰ ἡ γνωστὴ δανέζικη ἔκδοσις γιὰ τοὺς μαθητές, δὲν ἔχει προβλήματα μόνο στὴν Ἑλλάδα (ἔχει ἀποσυρθῆ ἀπὸ τὴν κυκλοφορία, ἔχουν καταδικαστῆ ὁ ἐκδότης καὶ ἡ μεταφράστριά του καὶ ἐκκρεμεῖ ἔφεσί τους). Τὰ ἴδια συνέβησαν καὶ στὴ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ὅπου ὅμως ὁ ἐκδότης δὲν κάθησε μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια. Ἡ ἱστορία ἄρχισε τὸ 1971, ὅταν ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος τοῦ κ. Ρίτσαρντ Χάντυσάιντ ἀνεκοίνωσε ὅτι πρόκειται νὰ ἐκδώσῃ τὸ «Κόκκινο Βιβλιαράκι γιὰ τοὺς μαθητές». Προτοῦ κἂν ἀρχίσῃ ἡ κυκλοφορία τοῦ βιβλίου, κατασχέθησαν πολλὰ ἀντίτυπα του καὶ ὁ ἐκδότης καταδικάστηκε σὲ πρόστιμο καὶ καταστροφή τῶν ὑπολοίπων ἀντιτύπων, βάσει δύο βρετανικῶν νόμων περὶ ἀσέμνων δημοσιευμάτων. Ἡ ἔφεσις τοῦ Χάντυσάιντ δὲν εἶχε καλύτερη τύχη, γιατί τὸ ἐφετεῖο ἐδέχθη ὅτι τὸ βιβλιαράκι θὰ μποροῦσε νὰ διαφθείρῃ πολλοὺς ἀπ' τοὺς μαθητὲς πού θὰ τὸ διάβαζαν. (Ἀργότερα τὸ βιβλίον κυκλοφόρησε ἀναθεωρημένο, χωρὶς πιά ἐπέμβαση τῆς Δικαιοσύνης). Ὁ κ. Χάντυσάιντ εἶχε ὅμως ἤδη καταφύγει στὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης, ζητῶντας νὰ δικασθῆ βάσει τοῦ ἀρθροῦ 10 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων «περὶ ἐλευθερίας τῆς ἐκφράσεως»⁵. Ἡ ὑπόθεσις θὰ ἐκδικαστῆ ἀπ' τὸ Εὐρωπαϊκὸ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 226 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

4. Καθημερινή, 20 Ἰανουαρίου 1976.

5. Καθημερινή, 20 Ἰανουαρίου 1976.

Δικαστήριο». Τοσαῦτα περὶ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀντιδράσεων σχετικῶς πρὸς τὸ προαναφερθὲν βιβλιάριον.

Μεγαλυτέραν ἀντίδρασιν καὶ αὐστηροτέραν δίωξιν συνήνησεν εἰς τὸ Βέλγιον. Λίαν χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ὅσα δημοσιεύονται εἰς τὸ Περιοδικὸν Peri (No 19 Nov 1971) σχετικῶς μὲ τὸ βιβλίον αὐτό. Ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης (Le Ministre de la Justice Vranckx) δηλώνει κατηγορηματικῶς: «Ἐὰν οἱ μαθηταὶ μας ἐφαρμόσουν τὰς συμβουλὰς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου δὲν θὰ προκαλέσουν μόνον τὴν ἠθικὴν των κατάπτωσιν, ἀλλὰ σὲ μερικὰ χρόνια τὸ Βέλγιον θὰ γίνῃ χώρα ὑπανάπτυκτος. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀμφισβητήσῃ κανεὶς τὸν καταστρεπτικὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Ἡ νεολαία μας εἶναι ὑγιής. Εἶναι τὸ μέλλον τῆς χώρας μας. Ἡ δικαιοσύνη ἔχει χρέος νὰ τὴν προστατεύσῃ. Δὲν θέλομεν νὰ ἴδωμεν αὐτὴν τὴν νεολαίαν νὰ κατακλύζεται ἀπὸ διεστραμμένην πορνογραφίαν καὶ ναρκωτικὰ μὲ καταστρεπτικὴν ἐνέργειαν. Ἐλπίζω, καταλήγει ὁ ὑπουργός, ὅτι ἡ φωνὴ αὐτὴ θὰ ἀκουσθῇ εἰς τὴν χώραν»⁶.

Ὁ Silvio Debeve εὐρισκόμενος ἔμπροσθεν τοῦ δημιουργηθέντος προβλήματος ἐκ τῆς κυκλοφορήσεως τοῦ βιβλίου αὐτοῦ καὶ ἀνησυχῶν γράφει εἰς τὴν ἑφημερίδα Le soir (6-5-71) τὰ κάτωθι: «Ἡ διάδοσις αὐτοῦ τοῦ μικροῦ βιβλίου εἶναι βεβαιότατα ἀξιολύπητον κακόν. Τὸ κακόν ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναχαιτισθῇ ἐὰν κρατήσωμεν μίαν στάσιν ἀγανακτήσεως (σκανδαλισμοῦ), ἢ ἐὰν μεταχειρισθῶμεν τὴν πολιτικὴν τῆς στρουθοκαμήλου. Πρέπει νὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν. Τὸ ἰδεῶδες θὰ ἦτο ὅλοι οἱ γονεῖς νὰ ἠδύναντο μὲ ἐμπιστευτικὰς συζητήσεις μὲ τὰ παιδιὰ των νὰ ρυθμίσουν τὸ ζήτημα. Ἄλλ' ἡ πεῖρα ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον διὰ μεγάλον ἀριθμὸν περιπτώσεων. Τότε τοῦλάχιστον ὀφείλουν οἱ εὐρισκόμενοι ἐν ἀδυναμίᾳ πατέρες καὶ μητέρες νὰ εὔρουν πέριξ αὐτῶν ἀνθρωπίνην βοήθειαν εἰς ὄργανισμούς, οἱ ὅποιοι τοὺς ἀντιπροσωπεύουν ἢ ἔχουν ὡς ἀποστολὴν νὰ ἐκπαιδεύσουν τὰ τέκνα των»⁷.

6. PERI, Bruxelles, τεῦχος 19, Νοέμβρ. 1971, σελ. 10.

7. ἔ. ἀ.

Ἐνῶ θὰ ἀνέμενέ τις μὲ τὴν μεσολάβησιν (παρεμβολήν) τῶν θερινῶν διακοπῶν ὅτι θὰ ἐλησμονεῖτο τὸ γεγονός, ἀντιθέτως τὸν Σεπτέμβριον μία νέα «πειρατική» ἔκδοσις⁸ ἐκυκλοφορήθη καὶ κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Περιοδικοῦ Peri «τοῦλάχιστον 150.000 νέοι ἐδιάβασαν τὸ βιβλιαράκι». «Ἴδου λοιπὸν ὅτι τώρα αὐτοὶ ἔχουν κατὰ κάποιον τρόπον πληροφορηθῆ διὰ τὰ προβλήματα τοῦ sex (τῆς γεννητικότητος), τῆς Παιδείας καὶ τῶν ναρκωτικῶν»⁹.

Οἱ καθηγηταὶ τῶν σχολείων ἔλαβον δραστικὰ μέτρα. Ἐνόμισαν ὅτι θὰ ἀνέκοπτον «τὴν διανομὴν ἀποπέμποντες μαθητὰς καὶ ἐρευνῶντες τοὺς χαρτοφύλακάς των, ἀλλ' αὐτὸ ὑπῆρξε χαμένος κόπος. Σὲ μερικὰ σχολεῖα ἀφ' ὅτου ἐπανήρχισαν τὰ μαθήματα ὁμιλοῦν διὰ τὸ βιβλιαράκι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἑθικῆς καὶ τῶν Θρησκευτικῶν»¹⁰.

Μερικοὶ ἐκ τῶν καθηγητῶν αἰσχυρίζονται ὅτι αἱ νυκτεριναὶ καταστροφαὶ πολλῶν καταστημάτων καὶ αἱ ἔριδες εἰς τὰ Ἀθήναια τῶν Βρυξελλῶν ὀφείλονται εἰς τὸ γεγονός ὅτι τὸ Κόκκινο βιβλιαράκι ἔχει διαφθείρει τοὺς μαθητὰς»¹¹.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ καὶ αἱ κρίσεις ἀνησύχησαν τοὺς γονεῖς καὶ τὴν Δικαιοσύνην, ὅποτε ὁ ἀντιπρόεδρος Melot, δικαστῆς εἰς τὴν πόλιν Namur τοῦ Βελγίου κατέθεσεν ἐν ὀνόματι ὁμάδος γονεῶν μῆνυσιν ἐναντίον τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο ἔδωκε δωρεὰν διανομὴ τοῦ βιβλίου εἰς τοὺς μαθητὰς, ὅπερ δηλοῖ βαθυτέραν σκοπιμότητα καὶ σατανικὴν ὀργάνωσιν τοῦ κακοῦ. Λίαν χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ὅσα γράφονται πρὸς τὸν Εἰσαγγελέα: «Γνωρίζετε, Κύριε εἰσαγγελεῦ, ὅτι ἡ διανομὴ, δῆθεν ἀφιλοκερδῆς, τοῦ βιβλιαρίου, δὲν εἶναι παρὰ ἓνας σταθμὸς πρὸς ἄλλας ἀκόμη σοβαροτέρας ἐκδηλώσεις ἀνηθικότητος. Ἡ δωρεὰν διανομὴ τοῦ βιβλιαρίου, εἰς δεκάδας καὶ μάλιστα ἐντὸς ὀλίγου ἑκατοντάδας χιλιάδας ἀντιτύπων, ἀντιπροσωπεύει μίαν ἐπένδυσιν ἐν ὄψει μεγί-

8. Ταχυδρόμος ἔ.ἀ.

9. PERI, ἔ.ἀ. σελ. 10.

10. ἔ.ἀ.

11. ἔ.ἀ.

στων μελλοντικῶν κερδῶν δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι (Βέλγοι καὶ ξένοι) ἐτοιμάζονται νὰ ἐντεινουν εἰς τὸ Βέλγιον τὸ ἐμπόριον πορνογραφίας καὶ ναρκωτικῶν».

Ὁ δικαστὴς Melot μεταξὺ τῶν ἄλλων ἰσχυρίσθη «ὅτι ἡ διανομὴ τοῦ κόκκινου βιβλιαρίου χρηματοδοτεῖται ἀπὸ γκαγκστερικὰς διεθνεῖς ομάδας τοῦ ἐμπορίου λευκῆς σαρκός». Τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον ἠμφεσβήτησαν οἱ δημοσιογράφοι, οἱ ὅποιοι διωργάνωσαν τὴν συνέντευξιν ταύτην.

Ἡ σχέσις τοῦ ὡς ἄνω βιβλίου μετὰ τοῦ κιτρίνου τύπου καταδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω γραφομένων εἰς τὸ Γαλλόφωνον Περιοδικὸν Peri: «Πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇ τις τὴν ἀναγκαστικὴν προσγείωσιν ἐνὸς τουριστικοῦ ἀεροπλάνου εἰς ἓνα ἄγρον τοῦ Namuroi. Ἡ χωροφυλακὴ εἶχεν ἀνακαλύψει ἐντὸς αὐτοῦ χιλιάδας πορνογραφικῶν φιλμς...

Αὐτὰ τὰ φιλμς προεβλήθησαν πολλὰς φορὰς εἰς τοὺς δικαστὰς καὶ τὸ ὀλιγώτερον πὸν μπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ εἶναι ὅτι ἐξεμύλισαν μερικοὺς... Ἡ μήνυσις κατετέθη ἐναντίον τριῶν φοιτητῶν τοῦ F.U.C.L. Πράγματι, κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1971 οἱ σπουδασταὶ αὐτοὶ διένεμον τὸ κόκκινο βιβλιαράκι εἰς τὴν εἴσοδον ἐνὸς Λυκείου»¹².

Ἡ ὑπηρεσία πληροφοριῶν τῶν νέων (Infor-Jeunes) ἐκυκλοφόρησεν ἓνα φάκελλον ἐγγράφων (Dossier) μετὰ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ Κόκκινου βιβλιαρίου. Ὅλον τὸ κείμενον τοῦ βιβλιαρίου ἔχει συνδυασθῆ εἰς τὸ περιθώριον μετὰ σχόλια τὰ ὅποια ἠντλήθησαν ἀπὸ ἀποσπάσματα τριῶν συνεδριάσεων στρογγύλης τραπέζης τῆς τῶν γονέων καὶ εἰδικευμένων παιδαγωγῶν, τῆς τῶν ὑπευθύνων τῶν ὀργανώσεων τῶν νέων, καὶ τῆς τῶν δημοσιογράφων».

Ἡ πρωτοβουλία εἶναι ἐπιτυχής. Πολλοὶ γονεῖς δὲν ἐγνώριζον πλέον τί νὰ κάμουν. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι αὐτὸς ὁ φάκελλος ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ σχηματίσουν μίαν περισσότερον ἀντικειμενικὴν ἰδέαν περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ Κόκκινου βιβλιαρίου»¹³.

12. PERI, ἐ.δ. σελ. 10.

13. Αὐτόθι.

Οὐδείς ἀμφιβάλλει ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔσχε πολιτικὸν χαρακτῆρα καὶ ἐξυπηρέτησε καὶ πολιτικὴν σκοπιμότητα. Ὡς ὑποστηρικτὰ αὐτοῦ ἐνεφανίσθησαν οἱ τῆς ἀριστερᾶς παρατάξεως καὶ διώκται οἱ τῆς δεξιᾶς, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς συζητήσεως τῆς ὀργανωμένης ἐπὶ στρογγύλης τραπέζης, ὑπὸ ὑπερασπιστῶν αὐτοῦ». Εἰς ἐξ αὐτῶν λέγει χαρακτηριστικῶς: «Ὀμιλοῦμεν διὰ τὸ Κόκκινον βιβλιαράκι τῶν μαθητῶν. Εἴθε τῆς δεξιᾶς παρατάξεως; Θὰ μᾶς καταδικάσετε· εἴθε τῆς ἀριστερᾶς; Θὰ μᾶς κρίνετε ὅπως ἀρμόζει». Καὶ συνεχίζων πάλιν διατυπώνει τὸ ἐρώτημα: «Ἐὰν δὲν εἴμεθα οὔτε τῆς ἀριστερᾶς οὔτε τῆς δεξιᾶς, τί εἴχομεν νὰ εἴπωμεν;»

Ἐκπληκτικὸν εἶναι ὅτι ἡ κυκλοφορία τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἰς τὸ Βέλγιον ἐγένετο καὶ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Συγκεκριμένως λέγει ὁ H. Landroit ὅτι «προσωπικῶς τὸ διέδωσα εἰς τοὺς διδασκάλους ἐνὸς δημοτικοῦ σχολείου, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξε καμμιὰ ἀντίδρασις»¹⁴.

Ὅτι ὁ στόχος τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι καὶ πολιτικὸς οὐδείς ἀμφιβάλλει ἐφ' ὅσον εἰς τὰ ἐρωτήματα τοῦ περιοδ. PERI: «Δύναται τις νὰ εἴπῃ ὡς συμπέρασμα αὐτῆς τῆς συζητήσεως ὅτι τὸ βιβλίον σας εἶναι βασικῶς πολιτικὸν ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ τοῦ ὅρου;

Δύναται τις νὰ νομίσῃ ὅτι ἀποτελεῖ μίαν νέαν παιδαγωγικὴν μέθοδον πολιτικῆς ἀγωγῆς καὶ

δύναται τις νὰ ἀναμένη μίαν συνέχειαν τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ, οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προβλήματος τοῦ πολιτισμοῦ μας»; Ὁ E. Bolo ἀπήντησε καταφατικῶς λέγων: «Τῷ ὄντι εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον εὐρίσκεται τὸ προσχεδιασμά αὐτῆς τῆς μελέτης». Καὶ ταῦτα ἐν ὀλίγοις ὡς πρὸς τὰς κρίσεις καὶ ἀντιδράσεις εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας. «Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν μὴ ἐλεύθερον κόσμον ἡ κυκλοφορία δὲν ἐπετράπη, διὰ λόγους εὐνοήτους. Εἰς δὲ τὴν Δύσιν ὑποστηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀριστεροκομμουνιστικὴν παράταξιν!

(Συνεχίζεται)

ΗΛΙΑΣ Δ. ΜΠΑΚΟΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

325. Ἐὰν ὁ ναὸς στερῆται παντελῶς ἱεροφάλτου καὶ ὁ ἱερεὺς εἶναι γέρων ἢ ἀσθενῆς δύνανται κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἢ ἰδίως κατὰ τὰς ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος νὰ χρησιμοποιηθοῦν κασσέτες μαγνητοφώνου; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Β. Κληρονόμου).

Ἡ περίπτωση εἶναι πολὺ ἀκραία. Εἶναι γνωστὸ ὅμως ὅτι ὑπάρχουν χωριά, τὰ ὅποια στεροῦνται ἐντελῶς ἱεροφάλτου, πού ἔστω καὶ στοιχειωδῶς νὰ μπορῆ νὰ ἀνταποκριθῆ στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀναλογίου. Καὶ στὴν μὲν θεία λειτουργία μπορεῖ ὅπως - ὅπως νὰ ἐξοικονομηθῆ ἡ κατάστασις. Ἀνάλογες ἐξ ἄλλου περιπτώσεις ἀντιμετωπίσαμε σὲ παλαιότερες ἀπαντήσεις (ὑπ' ἀριθμ. 50 καὶ 190). Τὰ λειτουργικὰ εἶναι ἀπλὰ καὶ γνωστὰ καὶ μπορεῖ νὰ λέγονται καὶ χῦμα, ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ παλαιὰ καὶ ὀρθὴ παράδοσις, πού τηρεῖται ἀκόμη καὶ σήμερα στὶς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τὸ πρόβλημα εἶναι πῶς δὲν στὶς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου, ἀλλὰ πάλι οἱ ἱερεῖς μας θρῖσκουν μιὰ πρακτικὴ λύσι, τελώνοντας ἐνωρίτερα τὴν προσκομιδὴ καὶ ψάλλοντας, πολλὰς φορές μόνοι των, μέχρι τὴν ἔναρξιν τῆς θείας λειτουργίας.

Στὶς ἀκολουθίας ὅμως τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος τὸ πρόβλημα εἶναι ἀληθινὰ δξύτατο. Ὅπως ἔχουν διαμορφωθῆ σήμερα οἱ ἀκολουθίες, μὲ τὸ ἐξαιρετικὰ μεγάλο μῆκος των, μὲ τὰ πολλὰ καὶ δύσκολα τροπάρια καὶ μὲ τὴν πυκνὴ ἐναλλαγὴ τῶν ἤχων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἐκ τῶν ἐνόγων. Ἀπαιτοῦν εἰδικὰ πρόσωπα, πού νὰ ξεύρουν, τοῦλάχιστον πρακτικῶς, νὰ ψάλλουν. Καὶ νέος καὶ ὑγιής, ἀκόμη, ἱερεὺς μὲ πολλὴ δυσκολία θὰ μπορούσε νὰ ἀνταποκριθῆ στὶς ἀπαιτήσεις καὶ τοῦ ἱερατικοῦ του λειτουργήματος καὶ τοῦ ἀναλογίου. Ὁ «πειρασμὸς» στὴν ἐποχὴ μας εἶναι μέγας. Κυκλοφοροῦν στὸ ἐμπόριο δίσκοι καὶ κασσέτες ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς μὲ τὶς ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, πού ψάλλονται ἀπὸ ἐκλεκτοὺς χοροὺς ἱεροφαιτῶν. Τί θὰ ἦταν λοιπὸν προτιμότερο, νὰ ψαλοῦν τὰ τροπάρια ἀπὸ ἓνα κακόφωνο ψάλτη ἢ ἐλλείψει αὐτοῦ ἀπὸ τὸν ἱερέα, πού δὲν θὰ μπορῆ νὰ ἀνταποκριθῆ στὰ διπλὰ του καθήκοντα ἢ θὰ εἶναι γέρος καὶ ἄρρωστος, ἢ νὰ ἀ-

κουσθούν ἔστω ἀπὸ μαγνητόφωνο ἀπὸ ἕνα λαμπρὸ χορδὸ, ποῦ θὰ τὸν ζήλευαν καὶ οἱ μεγάλοι μητροπολιτικοὶ ναοί; Ὑπάρχουν παραδείγματα μερικῶν, ποῦ ὑπέκυψαν σ' αὐτὸν τὸν «πειρασμό».

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἔχω τὴν γνώμη πὼς στὸ θέμα αὐτὸ πρέπει νὰ εἴμαστε κατηγορηματικοί. Ἡ ψαλμωδία στὸν ναὸ εἶναι ἕνα ἱερὸ λειτουργημά. Ὅπως δὲν μπορούμε νὰ μετάσχωμε στὴν τέλεση τῶν μυστηρίων ἀπὸ τὴν τηλεόρασι, ἄλλο τόσο δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἀντικαταστήσωμε τὴν ψαλμωδία καὶ τὸν αἶνο τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν λαὸ Του μὲ τεχνικὰ καὶ ἐξωτερικὰ μέσα. Ἄς θυμηθοῦμε πόσο ἐπιφυλακτικὴ εἶναι ἡ Ἐκκλησία μας στὴν χρῆσι ἐνοργάνου μουσικῆς στοὺς ναοὺς μας, ποῦ σὲ ἐσχάτη ἀνάλυσι δὲν θὰ ἀντικαταστήσῃ, ἀλλὰ θὰ συνοδεύῃ τὴν φωνητικὴ ψαλμωδία. Καὶ πολὺ σωστά. Γιατὶ εἶναι προτιμότερο νὰ ἀναγνωσθούν καθαρὰ καὶ κατὰ νόημα τὰ τροπάρια, ὅσα εἶναι ἀδύνατο νὰ ψαλοῦν, παρὰ νὰ νεκρωθῇ καὶ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τῆς λατρείας μας μὲ βιομηχανικὰς λύσεις. Ὁ δάσκαλος, ἢ κάποιος σχετικὰ μορφωμένος τοῦ χωριοῦ, μπορεῖ νὰ διαβάσῃ ἀπὸ τὸ ἀναλόγιο, ἀφοῦ ἐγνωεῖται φροντίζει ὁ ἱερεὺς ἐγκαίρως νὰ τὸν προετοιμάσῃ σχετικὰ. Ὅσο γιὰ τοὺς δίσκους, καλὸ θὰ ἦταν νὰ διοργανώσῃ ὁ ἱερεὺς σὲ μίᾳ αἴθουσα μίᾳ συγκέντρωσι τῶν ἐνοριτῶν του καὶ νὰ ἀκούσουν τὰ ὠραῖα τροπάρια, λέγοντας καὶ μερικὰ ἐπεξηγηματικὰ ἢ ἐποικοδομητικὰ λόγια. Ἔτσι καὶ ἡ θεία λατρεία θὰ διασωθῇ καὶ οἱ πιστοὶ θὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἀπολαύσουν αἰσθητικὰ τὴν μουσικὴ καὶ τὸ ὑψηλὸ περιεχόμενον τῆς ἱερᾶς ὕμνογραφίας.

Ἡ περίπτωσις αὐτὴ, ποῦ τὴν ἀντιμετωπίζει σ' ὅλο τὸ δράμα τῆς ὁ ἱερεὺς ποῦ ἐρωτᾷ, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ τόσοι ἄλλοι ἐφημέριοι μικρῶν καὶ ἀπομεμακρυσμένων χωριοῦν, θὰ ἦταν μιὰ διδακτικὴ ἀφορμὴ γιὰ νὰ σκεφθοῦμε ὅλοι, καὶ ἰδίως ὅσοι ἤδη παλαίουν μὲ παρόμοιες συνθήκες, πόσο σοβαρὰ πρέπει νὰ φροντίσωμε γιὰ τὴν ἐπ' ἀνδρωσι τοῦ ἀναλογίου. Ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια οἱ συνθήκες γίνονται ὅλο καὶ περισσότερο δυσμενεῖς. Ἡ προσπάθεια πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου μὲ ἐπιμονὴ καὶ ἀγάπη. Αὐτὰ καταλλήλως ἐνθαρρυνόμενα θὰ πλησιάσουν τὸ ἀναλόγιο, θὰ ψάλλουν τὰ εὐκόλα μέλη τῆς λειτουργίας καὶ θὰ δώσουν στὸ μέλλον ἱεροψάλτας ἱκανοὺς νὰ θαστάξουν τὸ θάρος καὶ τῆς Μεγάλῃς Ἑβδομάδος.

Ἄ λ λ η λ ο γ ρ α φ ί α .

Π α ν ο σ ι ο λ . Ἀ ρ χ ι μ . Π . Μ . Στὴν τελεσιουργία τοῦ ἱεροῦ εὐχελαίου ἀναφέρονται οἱ ἀπαντήσεις στὶς ὑπ' ἀριθμ. 312,

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Η ΔΟΞΑ ΠΟΥ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΟΥΜΕ

Ποιὸ εἶναι τὸ πρῶτο αἴτημα, πὸν πρέπει ν' ἀπευθύνουμε στὸν οὐράνιο Πατέρα μας; Μᾶς τὸ ὀρίζει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «Αἰτεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. σι' 33). Ὡστόσο, στὸ πρότυπο προσευχῆς, πὸν μᾶς χάρισε, δηλαδὴ στὸ «Πάτερ ἡμῶν...», τὸ συγκεκριμένο αὐτὸ αἴτημα δὲν ἐμφανίζεται πρῶτο. Προηγεῖται ἓνα ἄλλο: «Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου».

«Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου» σημαίνει: ἄς δοξασθῇ στὴ ζωῇ μας τὸ ὄνομά σου. Πῶς θὰ δοξασθῇ; Ὅχι μόνο μὲ τὰ χεῖλη μας, κατὰ τὴ θεία λατρεία. Ἀλλὰ, πρὸ παντός, μὲ τὸ νὰ ἐφαρμόζουμε τὶς ἐντολὰς τοῦ Εὐαγγελίου. Μέσ' ἀπὸ τὰ ἔργα μας. Μᾶς τὸ ξεκαθαρίζει πάλι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. ε' 16).

Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ὁ ἄδολος χριστιανισμός. Νὰ κάνουμε ὅ,τι κάνουμε, ὄχι γιὰ ἔπαινο δικό μας, ἀλλὰ γιὰ ἔπαινο τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τὴ δική του δόξα.

Ζητώντας του νὰ μᾶς ἀξιώσει αὐτῆς τῆς ἀνιδιοτελοῦς δοξολογίας, δὲν τοῦ ζητᾶμε κάτι τὸ ξεχωριστὸ ἀπὸ τὴν ἔλευ-

---

---

313 καὶ 314 ἐρωτήσεις, πὸν ἔχουν δημοσιευθῆ προσφάτως. Τὰ ἐπτά Εὐαγγέλια (ὅπως καὶ οἱ ἐπτά Ἀπόστολοι, οἱ ἐπτά ἐκτενεῖς καὶ οἱ ἐπτά εὐχές) ἔχουν εἰσαχθῆ στὴν παλαιὰ ἀπλὴ ἀκολουθία γιὰ νὰ δοθῇ στὸν κάθε ἓναν ἀπὸ τοὺς ἐπτά ἱερεῖς, πὸν προβλέπεται ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια τῆς τάξεως νὰ λάβουν μέρος στὴν ἀκολουθία, ἓνας ἰδιαίτερος ρόλος. Γιατί τώρα ἐπεκράτησε νὰ τελοῦν τὸ εὐχέλαιο ἐπτά ἱερεῖς; Ἡ τάσις ἔχει τὴν ἀφετηρία της στοὺς λόγους τοῦ ἀγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, πὸν ὁμιλεῖ γιὰ «τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας» — σὲ πληθυντικὸ δηλαδὴ ἀριθμὸ. Ὁ ἐπτά εἶναι ὁ ἱερὸς ἀριθμὸς, πὸν δηλοῖ τὴν πληρότητα καὶ τὸ τέλειο. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἐρμηνεία τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης, πὸν παραθέτομε στίς ἀνωτέρω ἀπαντήσεις.

ση τῆς βασιλείας του, πού εἶναι τὸ δεύτερο αἶτημα τοῦ «Πά-
τερ ἡμῶν...». Μὲ τὸ πρῶτο αἶτημα, προσοδοποιεῖται τὸ δεύ-
τερο. Οὐσιαστικά, τὰ δυὸ αἰτήματα εἶναι ἕνα. Δοξάζοντας τὸν
Θεὸ μὲ τὰ ἔργα μας, κάνουμε νὰ ἔλθῃ ἡ βασιλεία του. Τοῦ
ἀνοίγουμε τὸν δρόμο, γιὰ νὰ βασιλεύσῃ στὶς ψυχὰς τῶν
ἀδελφῶν μας.

Ἄς ρωτήσῃ ὁ κάθε πιστὸς τὸν ἑαυτό του: εἶναι πράγμα-
τι ἡ ζωὴ μου μιὰ προσφορά στὸν Κύριο; Πολλοί, ἂν κάνουν
αὐτὴ τὴν ἐξέταση, θὰ βγάλουν πικρὸ συμπέρασμα. Γιατὶ θὰ
διαπιστώσουν ὅτι ἔχουν μιὰ θρησκευτικότητα, ὅπου τὸ «ἐγὼ»
τους ἀναμνύεται. Ὅντως, τὰ κίνητρα τῶν πράξεών μας
εἶναι συχνὰ κρυφὴ καταβολὴ τοῦ «ἐγὼ». Δὲν ἔχουν τὴν ἀφι-
λοκέρδεια τῆς ἀγάπης, πού, κατὰ τὸν θεῖο Παῦλο, «οὐ ζητεῖ
τὰ ἑαυτῆς» (Α΄ Κορ. ιγ΄ 5). Δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι
μοιάζουμε τοῦ Τιμίου Προδρόμου, πού ἐδῶ εἶναι πρότυπό
μας. Ἀγαπώντας ἀληθινὰ τὸν Χριστό, ἔλεγε: «Ἐκεῖνον δεῖ
αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι» (Ἰω. γ΄ 30). Τὸν ἔβλεπε σὰν
νυμφίον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὸν ἑαυτό του φίλον τοῦ νυμ-
φίου. Καὶ ἔτσι ὠμολογοῦσε: «Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος
ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ,
χαρᾶ καίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου» (αὐτ. στίχ. 29).

Στὸν γάμο, ὅλοι καμαρώνουν τὸν νυμφίον. Οἱ φίλοι του,
μπροστὰ στὴ δική του δόξα, εἶναι ἀποσυρμένοι στὴ σκιά. Ἀ-
πὸ ἐκεῖ, χαίρουν στὴ χαρὰ του. Χαίρουν γι' αὐτόν.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ τὶς φωτισμένες ἀπὸ τὸ Πνεῦμα
ψυχὰς. Ἀφήνουν τὸν Χριστὸ νὰ ἔχῃ ὅλη τὴν δόξα. Δόξα
πού τὴ δικαιοῦται ἀπόλυτα. Καὶ οἱ ἴδιες προτιμοῦν τὴν ἀφά-
νεια, ταπεινοφρονοῦν βαθεῖα. Δὲν θέλουν νὰ τὶς προσέξουν,
νὰ τὶς ξεχωρίσουν οἱ ἄνθρωποι. Κάθε δόξα ἀνήκει στὸν
Κύριο.

Ἄν ἡ προσευχή μας δὲν ἔχῃ αὐτὴ τὴ νοητὴ πλῆρη,
εἶναι ἀδύνατο νὰ διασχίσῃ τὸ πέλαγος τῆς θείας μεγαλωσύ-
νης καὶ νὰ γίνῃ εἰσακουστή. Ἄν δὲν ξεκινᾶμε μ' αὐτὴ τὴν
ὄλο ἀγάπῃ δοξολογία, τὴν ἐντελῶς ἀσκίαστη ἀπὸ τὸ «ἐγὼ»
μας, τότε μάταια θαρροῦμε ὅτι εἴμαστε χριστιανοί.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ψαλμωδὸς ἀναφωνεῖ, ἀρχίζοντας παρό-
μοιο αἶνον μέσ' ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης: «Κύριος
ἐν τῷ οὐρανῷ ἠτοίμασε τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἡ βασιλεία
αὐτοῦ πάντων δεσπόζει. Εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ

ἄγγελοι αὐτοῦ, δυνατοὶ ἰσχυροὶ ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τῶν λόγων αὐτοῦ. Εὐλογοεῖτε τὸν Κύριον, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, λειτουργοὶ αὐτοῦ οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ. Εὐλογοεῖτε τὸν Κύριον, πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ. Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον» (Ψαλμ. ρβ' 19 - 22).

Ἦξι μόνον οἱ Ἄγγελοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ὄχι μόνον αὐτὰ τὰ θεοεἰκελλὰ, λογικὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ κτίσις ὀφείλουν στὸν Κύριον δόξα, γιατί εἶναι ὁ Παντοκράτωρ, ὁ Πανάγιος, ὁ Ὑψιστος. Ἔτοι καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν παραλείπει νὰ ἀρχίζει καὶ νὰ τελειώνει τοὺς λόγους, πὸ τοῦ ἀπευθύνει, μὲ δοξολογία καὶ ἀναγνώριση τῆς δόξας του: «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι», «Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα...», «Ὑμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σοι», «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...», «Ἔτι πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις...» κλπ.

Στὸν Κύριον καὶ Θεὸ μου τὰ χρωστῶ ὅλα καὶ πρῶτα-πρῶτα τὴν ἴδια μου τὴν καρδιά. Οὔτε μέρα οὔτε νύχτα ἂς μὴν ἀφήσω, πὸ νὰ μὴν εἶμαι στραμμένος μὲ φλογερὴ ἀγάπη πρὸς Αὐτόν. «Ἐπὶ κοίτην μου ἐν νυξίν ἐζήτησα ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου» (Ἑσθ. γ' 1). «Ἦδυνθείη αὐτῷ ἡ διαλογία μου» (Ψαλμ. ργ' 34). «Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην· Κύριε, κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην» (Ἀββ. γ' 1, 2). Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ἀναλογισθῶ τὸν Θεὸ καὶ νὰ χωρέσω μέσα μου τίποτε ἄλλο ἐξ ἴσου φοβερὸ καὶ λατρευτὸ; Πῶς νὰ ὑψώσω τὴν ψυχὴ μου πρὸς τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ νὰ ἔχω πλέον γιὰ ὅ,τιδήποτε ἄλλο τρωθῆ κατά-καρδα;

Ἦς ἀκούσουμε ἕναν ἀπὸ τοὺς ἐκθαμβωτικοὺς Ἁγίους τῆς νεώτερης Ὀρθοδοξίας, τὸν Ἰωάννη ἀπὸ τὴν Κροσν-στάνδη, πὸ ὁ βίος του ὑπῆρξε ἕνα μεγάλο Δοξαστικὸ τοῦ Θεοῦ: «Προορισμὸς μας καὶ κατάληξίς μας εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ κλήσις μᾶς δόθηκε γιὰ νὰ περάσουμε ἀπὸ

τὴν παροῦσα στὴν ἄλλη ζωὴ. Δὲν ἀνήκουμε στὸν ἑαυτὸ μας. Εἴμαστε δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἡ Ἐκκλησία ρητὰ μᾶς ὀνομάζει. Καὶ οἱ δοῦλοι ἀναμένουν τὸ κάλεσμα τοῦ Κυρίου τους. «Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν Κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ» (Λουκ. 16' 36)».

Ἀποδίδοντας ὅλη τὴ δόξα στὸν Θεό, δὲν θὰ μείνουμε γιὰ πάντα φτωχοί. Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ δόξα θὰ μετᾶσχομε, καλεσμένοι ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου μας.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Πρὸς Ἐφεσίους Ἰγνάτιος. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εδᾶγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τριπλὸ Φῶς γιὰ τοὺς Παρευομένους εἰς Ἐμ-μαοῦς. — **Μητροπ. Περιστερίου Ἀλεξάνδρου**, Φωτεινὴ ἢ Μεγαλομάρτυρα. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Τὰ Αἰτήματά μας. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, Τὰ ἀκαλὰ ἔργα ὡς προσωπεῖον. — **Πρωτ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ**, Τὸ Κοινωνικὸ Μήνυμα τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου στὴν ἐποχὴ μας. — **Μαρίας Π. Πάσχου**, Πτ. Φ., «Ὅπου ἀνεῖ τὸν Οὐρανόν...». — **Νικ. Θ. Λαουτάρη**, Σχέδιον μεθοδεύσεως ἀποκτήσεως δι' ἀλληλοβοηθείας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βιβλίου τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεώς μας ἀπὸ τὰ 2 1/2 ἑκατομμύρια ἑλλ. οἰκογενειῶν. — **Χρήστου Ἰ. Ἀνδρέαδη**, Πέτρος καὶ Παῦλος στὴ Νεοελληνικὴ Ποίηση. — **Ἡλία Δ. Μπάκου**, Ἀντιδράσεις καὶ κρίσεις κατὰ βιβλιαρίου. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἡ Δόξα πού τοῦ ὀφείλομε.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶν 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.